

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Факультет економіки та менеджменту
(повна назва факультету)
Кафедра менеджменту та адміністрування
(повна назва кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня

бакалавр

(назва освітнього ступеня)

на тему: **«Удосконалення управління виробничим потенціалом підприємства, на
прикладі ТОВ «Видавництво «Навчальна книга - Богдан»**

Виконав(ла): студент(ка) IV курсу, групи БМ-41
спеціальності 073 Менеджмент

(шифр і назва спеціальності)

	<u>Чепіль Д.Г.</u> (прізвище та ініціали)
Керівник	<u>Машлій Г.Б.</u> (прізвище та ініціали)
Нормоконтроль	<u>Мосій О. Б.</u> (прізвище та ініціали)
Завідувач кафедри	<u>Сороківська О. А.</u> (прізвище та ініціали)
Рецензент	<u>Мельник Л.М.</u> (прізвище та ініціали)

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Факультет економіки та менеджменту
(повна назва факультету)

Кафедра менеджменту та адміністрування
(повна назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
Сороківська О.А.
(підпис) (прізвище та ініціали)
«7» лютого 2025 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

на здобуття освітнього ступеня бакалавра
(назва освітнього ступеня)

за спеціальністю 073 «Менеджмент»
(шифр і назва спеціальності)

студенту Чепілю Дмитру Григоровичу
(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема роботи Удосконалення управління виробничим потенціалом підприємства, на прикладі ТОВ «Видавництво «Навчальна книга - Богдан»

Керівник роботи Машлій Галина Богданівна, к.е.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

- Затверджені наказом ректора від «07» лютого 2025 року № 4/7-84
2. Термін подання студентом завершеної роботи 12 червня 2025 р.
 3. Вихідні дані до роботи звіти про фінансові результати, бухгалтерські баланси, дані затрат виробництва, інші документи господарської діяльності підприємства
 4. Зміст роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

Вступ

Розділ 1. Теоретичні основи управління виробничим потенціалом підприємства

Розділ 2. Аналіз ефективності управління виробничим потенціалом ТОВ «Видавництво «Навчальна книга - Богдан»

Розділ 3 Напрями удосконалення управління виробничим потенціалом ТОВ «Видавництво «Навчальна книга - Богдан»

Розділ 4 Безпека життєдіяльності, основи охорони праці. Висновки.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень, слайдів)
- Аналіз фінансово-економічних результатів діяльності ТОВ «Видавництво Богдан».
- Динаміка операційних витрат. Динаміка вартості активів. Динаміка середньооблікової чисельності персоналу. Аналіз продуктивності праці. Аналізування зміни вартості основних фондів. Показники, що відображають ефективність використання. Динаміка вартості оборотних активів. Показники ефективності використання оборотного капіталу. Основні етапи видавничого циклу. Переваги використання штучного інтелекту. Ризики та можливі проблеми впровадження ШІ. Етапи впровадження ШІ Перспективні напрями. Початкові витрати проєкту. Оцінка віддачі капітальних вкладень.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Безпека життєдіяльності, основи охорони праці	Окіпний І.Б., к.т.н., доцент		

7. Дата видачі завдання 20 лютого 2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Вступ	березень 2025 р.	виконано
2	Розділ 1 Теоретичні основи управління виробничим потенціалом підприємства	березень 2025 р.	виконано
3	Розділ 2 Аналіз ефективності управління виробничим потенціалом ТОВ «Видавництво «Навчальна книга - Богдан»	квітень 2025 р.	виконано
4	Розділ 3 Напрями удосконалення управління виробничим потенціалом ТОВ «Видавництво «Навчальна книга - Богдан»	травень 2025 р.	виконано
5	Розділ 4 Безпека життєдіяльності, основи охорони праці	червень 2025 р.	виконано
6	Висновки	червень 2025 р.	виконано
7	Бібліографія	червень 2025 р.	виконано

Студент

(підпис)

Чепіль Д.Г.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Машлій Г.Б.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Чепіль Д. Г. «Удосконалення управління виробничим потенціалом підприємства, на прикладі ТОВ «Видавництво «Навчальна книга - Богдан»

Кваліфікаційна робота бакалавра: 67 сторінок, 13 рисунків, 10 таблиць, 29 літературних джерел.

Об'єкт дослідження – виробничий потенціал ТОВ «Видавництво «Богдан».

Предмет дослідження - процес управління виробничим потенціалом підприємства.

Метою роботи є пошук шляхів удосконалення управління виробничим потенціалом ТОВ «Видавництво Богдан».

Методи дослідження: аналіз, синтез, спостереження, порівняння, абстрагування, графічний, табличний та інші.

У роботі проведено аналіз ефективності управління виробничим потенціалом ТОВ «Видавництво Богдан» і розроблено напрями його удосконалення. Зокрема, викладено пропозиції щодо зростання виробничого потенціалу видавництва шляхом впровадження використання штучного інтелекту та оновлення книгодрукарського обладнання.

Результати роботи можуть бути впроваджені у діяльності ТОВ «Видавництво Богдан».

Ключові слова: виробничий потенціал, управління виробничим потенціалом, види виробничого потенціалу, удосконалення управління виробничим потенціалом.

SUMMARY

Chepil D. Improvement of enterprise production potential management: LLC "Publishing house 'Navchalna knyha-Bohdan'" as a case study

Bachelor's qualification work: 67 pages, 13 figures, 10 tables, 29 literary sources.

The object of the study is the production potential of LLC "Bogdan Publishing House".

The subject of the study is the process of managing the production potential of the enterprise.

The aim of the work is to find ways to improve the management of the production potential of LLC "Bogdan Publishing House".

Research methods: analysis, synthesis, observation, comparison, abstraction, graphic, tabular and others.

The work analyzes the effectiveness of the management of the production potential of LLC "Bogdan Publishing House" and develops directions for its improvement. In particular, proposals are made to increase the production potential of the publishing house by introducing the use of artificial intelligence and updating book printing equipment.

The results of the work can be implemented in the activities of LLC "Bogdan Publishing House".

Keywords: production potential, production potential management, types of production potential, improvement of production potential management.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА.....	9
1.1 Сутність виробничого потенціалу та його місце у системі ринкової діяльності підприємства.....	9
1.2 Наукові підходи до формування структури виробничого потенціалу.....	14
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ТОВ «ВИДАВНИЦТВО «НАВЧАЛЬНА КНИГА - БОГДАН».....	20
2.1 Характеристика діяльності досліджуваного товариства.....	20
2.2 Аналіз виробничого потенціалу ТОВ «Видавництво Богдан» та ефективності його використання.....	27
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ТОВ «ВИДАВНИЦТВО «НАВЧАЛЬНА КНИГА - БОГДАН».....	37
3.1 Пропозиції щодо зростання виробничого потенціалу видавництва шляхом впровадження використання штучного інтелекту.....	37
3.2 Заходи щодо оновлення книгодрукарського обладнання видавництва.....	47
РОЗДІЛ 4 БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ, ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ.....	53
4.1 Допомога при теплових і сонячних ударах.....	53
4.2 Проведення інструктажів з охорони праці.....	57
ВИСНОВКИ.....	61
БІБЛІОГРАФІЯ.....	64

ВСТУП

Актуальність теми роботи. У процесі прийняття сучасних економічних рішень необхідно здійснювати оцінювання виробничого потенціалу підприємства, що відіграє важливе значення для його поточного та стратегічного розвитку. Ефективність використання виробничого потенціалу фірми - це необхідна передумова її успішної діяльності у ринкових умовах господарювання. Виробничий потенціал впливає на забезпечення необхідних обсягів виробництва, підвищення якості продукції, забезпечення реалізації економічної стратегії. Він формується як сукупність ресурсів виробництва, що утворюють складну систему. Для кожного підприємства характерний певний стан виробничого потенціалу, тому менеджерам потрібно постійно здійснювати пошук напрямів його розвитку та подальшого нарощування.

Об'єкт дослідження – виробничий потенціал ТОВ «Видавництво «Богдан».

Предмет дослідження - процес управління виробничим потенціалом підприємства.

Метою роботи є пошук шляхів удосконалення управління виробничим потенціалом ТОВ «Видавництво Богдан».

Методи дослідження: аналіз, синтез, спостереження, порівняння, абстрагування, графічний, табличний та інші.

Інформаційною базою дослідження виступили теоретичні дослідження науковців у сфері управління виробничим потенціалом підприємства, нормативно-правові акти, дані виробничої діяльності підприємства, документи фінансової звітності, різноманітні статичні дані, Статут підприємства, інші джерела.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що у ній розроблено напрями його удосконалення управління виробничим потенціалом ТОВ «Видавництво Богдан». Зокрема, викладено пропозиції щодо зростання виробничого

потенціалу видавництва шляхом впровадження використання штучного інтелекту та оновлення книгодрукарського обладнання.

Структура й обсяг кваліфікаційної роботи. Робота включає вступ, 4 розділи, висновки, бібліографію та додатки. Загальний обсяг роботи складає 67 сторінок комп'ютерного тексту. У роботі представлено 10 таблиць, 13 рисунків, бібліографія із 29 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність виробничого потенціалу та його місце у системі ринкової діяльності підприємства

Діяльність підприємств в сучасних умовах, що супроводжується нарощуванням економічної нестабільності, наявністю різноманітних викликів, зростанням конкуренції, посиленням процесів глобалізації, інтеграції у різноманітних напрямках діяльності, робить актуальним забезпечення ефективного управління їх виробничим потенціалом. Виробничий потенціал – це надзвичайно важлива складова загального потенціалу суб'єкта господарювання, оскільки вона забезпечує стабільність його розвитку та зростання конкурентоспроможності. Оскільки виробничий процес покладено в основу діяльності підприємства промисловості, то звідси впливає пріоритетність створення і розвитку виробничого потенціалу, що здійснюється з урахуванням вимог, які висуваються ринком. Це забезпечує здатність отримання стійких конкурентних переваг суб'єкта у довгостроковій перспективі [1].

Слід зазначити, що пояснення сутності виробничого потенціалу підприємства науковцями є досить дискусійним. Важливе значення має дане поняття, виходячи з позицій якомога більш ефективної реалізації виробничих операцій, що здійснюється із максимально дієвим використанням наявних технологічних можливостей. Існує постійна потреба аналізування ефективності формування, а також використання виробничого потенціалу, при цьому враховуючи особливості структури суб'єкта господарювання та випуску ним продукції. У процесі вирішення проблеми формування виробничого потенціалу менеджери підприємства повинні орієнтуватися на його нарощування у майбутньому періоді, при цьому орієнтуючись на досягнення стратегічних цілей підприємства. Завдяки здійсненню ефективного управління усуваються

протиріччя між наявними ресурсами, окремими складовими виробничого потенціалу, фактичними можливостями й умовами господарювання, цілями та шляхами досягнення інноваційного розвитку [1].

Виробничий потенціал підприємства можна охарактеризувати за допомогою його виробничих можливостей, а також наявності внутрішніх джерел, що необхідні для подальшого розвитку, та фінансових ресурсів, що можуть бути використані задля досягнення встановлених цілей господарювання

Науковець Лісовенкова І.М. відзначає, що у ході еволюції наукового трактування поняття терміну «потенціал» можуть бути виділені наступні підходи:

- 1) потенційна можливість до виробництва матеріальних благ для задоволення визначених потреб населення;
- 2) не лише матеріальні елементи, а й відповідні матеріальні умови здійснення виробничого процесу;
- 3) сукупна виробнича сила, якою володіють усі працездатні члени суспільства;
- 4) ресурсні можливості національної економіки, націлені на досягнення економічного зростання;
- 5) сукупність ресурсів, що набувають форми факторів виробництва у процесі виробництва;
- 6) засоби, джерела, запаси, наявні на даний час або які можуть бути залучені з метою розв'язання певної задачі або досягнення певної мети;
- 7) сукупність різноманітних ресурсів (матеріальних, технічних, трудових, фінансових, інноваційних), а також навичок різноманітних категорій персоналу, що використовуються для досягнення сталого функціонування, а також розвитку підприємства на перспективу;
- 8) можливості фірми щодо випуску продукції, що здійснюється у визначених умовах макро- й мікросередовища;
- 9) сукупність активних та пасивних, прихованих і явних альтернатив для забезпечення якісного розвитку цілісної соціально-економічної системи

підприємства із урахуванням ресурсних, часових, соціокультурних, структурно-функціональних й інших обмежень, що реалізується у певному середовищі господарювання;

10) максимальні можливості, якими володіє об'єкт функціонування, що можуть бути реалізовані для досягнення потенціальних цілей шляхом раціонального використання різних видів ресурсів із урахуванням чинників впливу;

11) інтегральне відображення як поточних, так і майбутніх можливостей, якими володіє економічна система щодо процесу трансформування вхідних ресурсів, яка реалізується в економічні блага за допомогою підприємницьких здібностей персоналу, при цьому максимально задовольняючи корпоративні й суспільні інтереси [2].

Виробничий потенціал підприємства відзначається такими основними ознаками:

1) на величину потенціалу впливає не лише наявність ресурсів, а й реалізовані та нереалізовані можливості використання ресурсів, а також компетенції персоналу підприємства у сфері їх використання;

2) існує залежність потенціалу підприємства як від внутрішніх структурних елементів, так і зовнішніх чинників;

3) можливості виробничого потенціалу реалізуються лише за умов певного набору ресурсів, компетенцій персоналу, а також наявності необхідної інформації, наявності залучених та незалучених резервів, що були нагромаджені підприємством у результаті його діяльності та розвитку;

4) внаслідок взаємодії між собою структурних елементів потенціалу підприємства досягається ефект синергії, який виявляється у підвищенні ефективності діяльності, що досягається у результаті поєднання окремих частин. При цьому виробничий потенціал без дієвого управління ним не здатен формувати передумови для зростання фінансової стійкості, платоспроможності, рівня прибутковості, інших характеристик фінансового стану підприємства, його конкурентоспроможності тощо. Отже, система управління повинна

сприяти формуванню й ефективному використанню потенціалу підприємства.

На думку Петровича Й. М. та Прокопишин-Рашкевич Л. М., однією із характерних особливостей виробничого потенціалу підприємства є його динамічний характер. Його величина змінюється під дією сукупності як зовнішніх, так і внутрішніх чинників. Вони здатні безпосередньо або опосередковано впливати на роботу підприємств, що в сучасних умовах, коли спостерігається активне прискорення науково-технічного прогресу. Тому підприємства змушені постійно забезпечувати підвищення своєї інноваційної активності, до досягається шляхом модернізації наявної у них матеріально-технічної бази, а це вимагає систематичного підвищення професійного рівня персоналу, раціональної підготовки до випуску продукції, що відзначається інноваційним наповненням [3].

З урахуванням цього менеджмент підприємств повинен здійснювати розв'язання низки проблемних завдань, що стосуються розроблення і втілення комплексу організаційно-технічних заходів, які націлені на розвиток виробничого потенціалу, здатності забезпечувати швидку переорієнтацію на виробництво таких виробів та послуг, що відзначаються хорошими якісними характеристиками та користуються попитом споживачів.

Враховуючи це, важливим завданням для підприємств є оптимальне використання виробничого потенціалу для досягнення завдань тактичного та стратегічного спрямування, що здійснюється в умовах можливих обмежень у сфері залучення достатніх обсягів ресурсів а також наявності різноманітних викликів та кризових явищ. Отже, ефективне управління виробничим потенціалом підприємства є надзвичайно вагомим чинником їх функціонування. А це зумовлює необхідність здійснення пошуку та обґрунтування дієвих методів та форм використання виробничого потенціалу.

Науковці зауважують, що виробничо-господарський потенціал відзначається такими основними рисами:

- реальними можливостями підприємства у визначеній сфері економічної діяльності, що здатні бути реалізованими чи нереалізованими з яких-небудь

причин;

- виробничо-господарський потенціал відзначається визначеним обсягом ресурсів, що залучені у виробництво або підготовлені для їх використання;
- залежить не лише від наявних можливостей, а й від навиків різних категорій персоналу, призначених для використання із метою виробництва продукції, для отримання максимального прибутку, а також забезпечення ефективного функціонування, реалізації сталого розвитку підприємства;
- рівень та результати втілення напрямів виробничо-господарського потенціалу визначаються формою підприємництва, а також відповідної їй організаційної структури підприємства [2].

Складові елементи виробничо-господарського потенціалу підприємства характеризуються певними взаємозв'язками, що виникають із організації, технології, особливостей управління виробництвом. При цьому основними структурними характеристиками потенціалу підприємства виступають наступні:

- складові елементи мають функціонувати в сукупності одночасно, оскільки окремі закономірності розвитку потенціалу не здатні бути охарактеризовані один від одного, а лише у їх поєднанні їх, а це вимагає формування оптимального збалансованого співвідношення між елементами;
- дані елементи потенціалу мають виступати у ролі взаємозамінних та адекватних характеристик вироблених видів продукції та послуг [2].

Квасницька Р. і Тарасюк М. прийшли до висновку, що варто виділити кілька різних підходів щодо конкретизації змісту поняття «потенціал», які наведені на рис. 1.1.

Згідно ресурсного підходу потенціал підприємства становить сукупність усіх наявних у нього внутрішніх ресурсів. Системний підхід передбачає, що задля дослідження потенціалу підприємства доцільно використовувати систему певних елементів і характеристик, які забезпечують досягнення поставленої мети.

Рисунок 1.1 – Наукові підходи щодо конкретизації змісту поняття «потенціал підприємства» (згідно джерела [4])

Згідно цільового підходу здійснюється ототожнення потенціалу підприємства із його спроможністю, можливістю чи здатністю реалізовувати визначену діяльність, що має сприяти досягненню поставлених цілей, що досягається завдяки виконання певних завдань. І, нарешті, результатний підхід базується на тому, потенціал підприємства що розглядається через призму усіх наявних ресурсів та можливостей, які здатні бути використані для досягнення поставлених цілей [4].

1.2 Наукові підходи до формування структури виробничого потенціалу

Виробничий потенціал відноситься до основних складових, які містить загальний потенціал підприємства, виступаючи базовою ланкою економіки та сприяючи забезпеченню зростанню конкурентоспроможності й стабільності розвитку підприємства. Модель формування структури потенціалу підприємства, сформована Жук Є. О., містить як об'єктивні, так і суб'єктивні складові, завдяки взаємодії яких здійснюється вплив на виробничі процеси (рис. 1.2) [5].

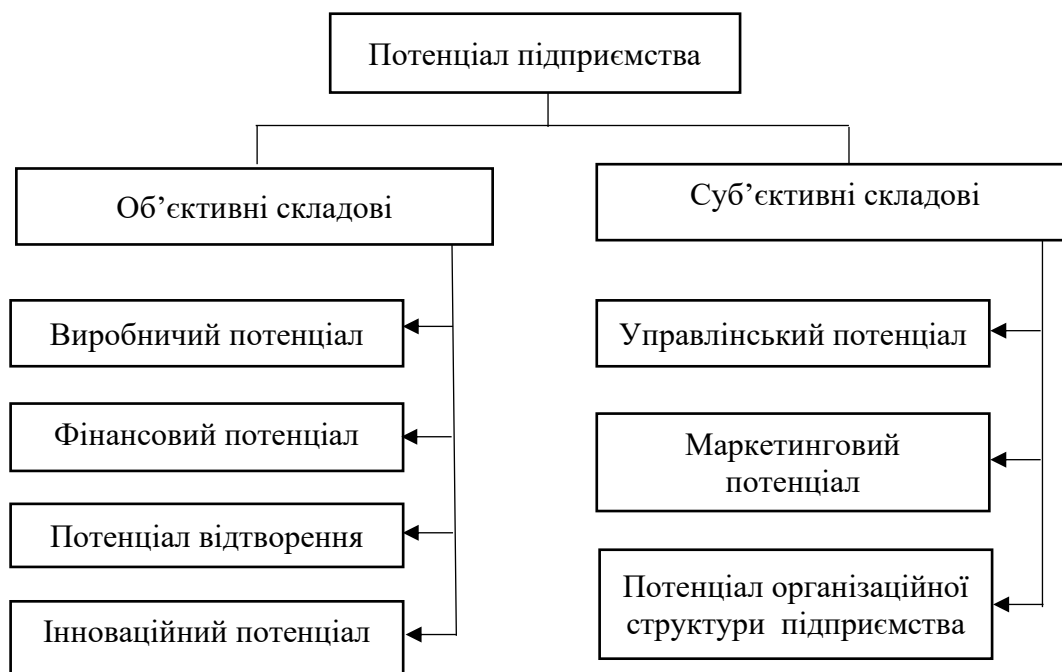

Рисунок 1.2 – Структура потенціалу підприємства [5]

На забезпечення ефективної діяльності підприємства чинить вплив величезна сукупність факторів, у тому числі обсяги та структура його ресурсів, механізм їх поєднання з іншими видами ресурсів компанії, а також ефективність, з якою здійснюється їх використання. У випадку забезпечення правильного усвідомлення існуючих в компанії резервів отримується змога прийняття економічно правильних рішень, предметом яких виступає управління виробничою діяльністю підприємства, і від яких залежить поточний і майбутній стан фірми [6].

Як зазначає Жук Є.О., сутність визначення «виробничий потенціал» означає єдину систему - сукупність виробничих ресурсів, відображених на рис. 1.3, між якими існує постійна взаємозв'язок та взаємодія [5].

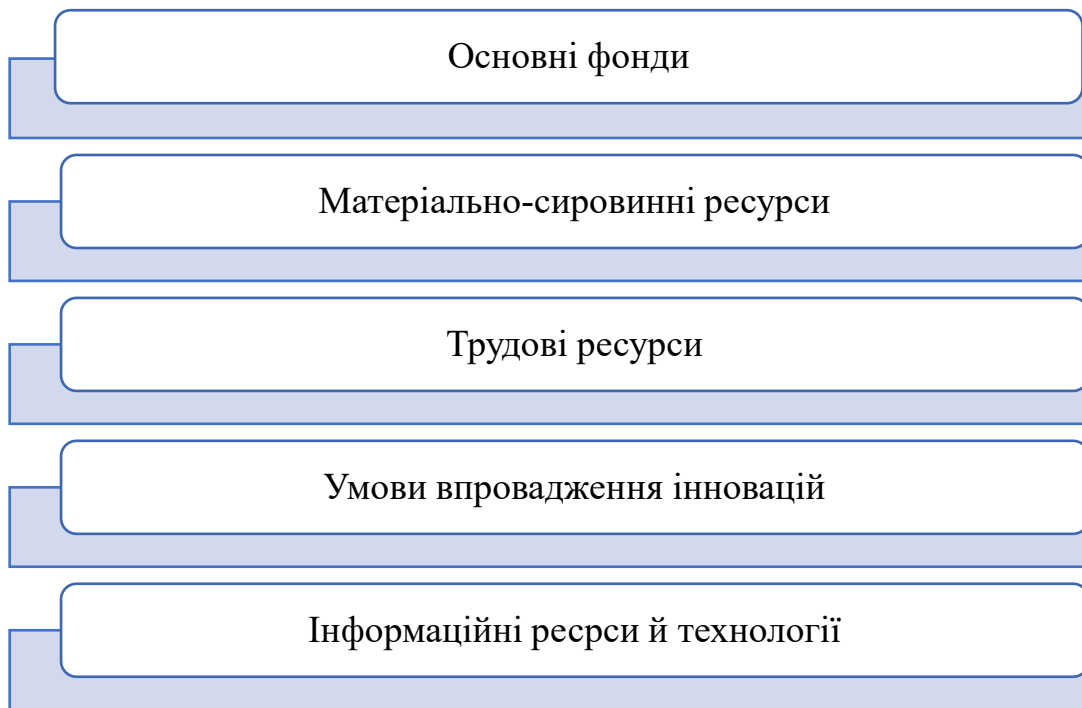

Рисунок 1.3 – Складові елементи виробничого потенціалу підприємства (згідно джерела [5])

Механізм управління виробничим потенціалом фірми є складною системою, до складу якої входять:

- методи дослідження ресурсів, шляхів проведення модернізації виробництва, забезпечення соціального розвитку компанії та використання власних резервів;
- інструменти (планування, прогнозування та інші;
- форми, які описують процес управління виробничими, фінансовими, трудовими ресурсами;
- функції організації процесу виробництва, створення передумов для забезпечення оптимального використання ресурсів, проведення аналізу того, наскільки ефективним є використання ресурсів, формування кошторису витрат, налагодження роботи із постачальниками, планування виробничої програми, процеси прогнозування, нормування витрат виробничих ресурсів, у тому числі затрат праці, налагодження контролю за якістю товарів;
- важелі забезпечення стимулювання трудової діяльності персоналу, високого рівня відповідальності за роботу, яка виконується [7].

Олійник Т. І. і Косенко А. О. дотримуються позиції, згідно якої структура виробничого потенціалу включає такі складові: матеріально-сировинну, фінансову, техніко-технологічну, інформаційну й трудову (рис. 1.4).

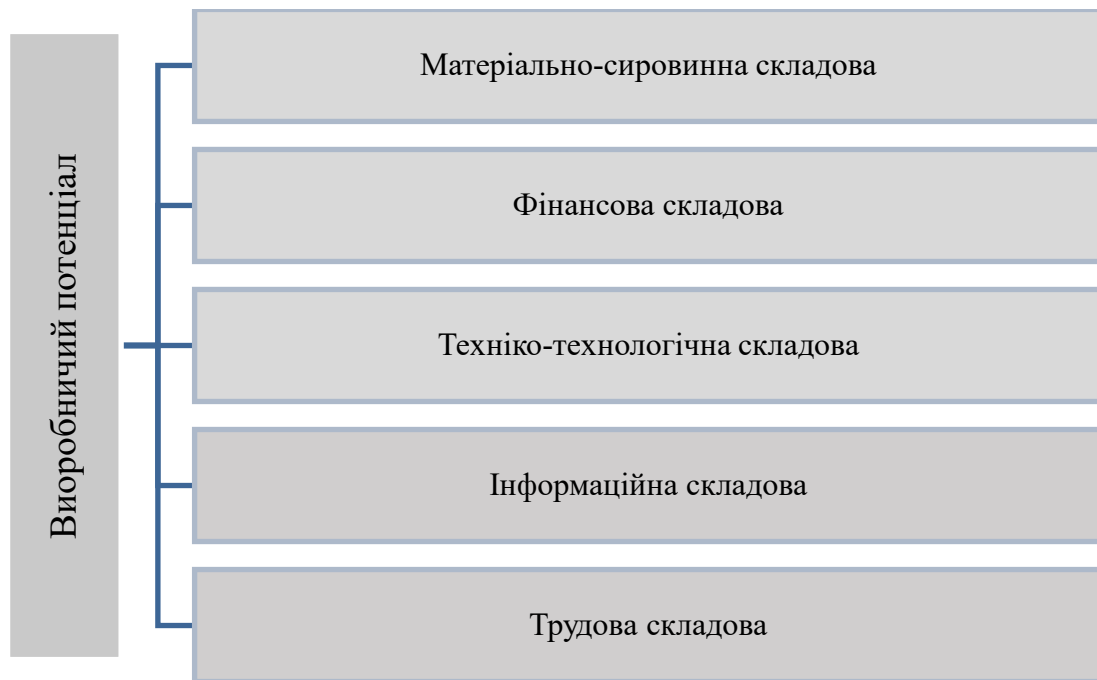

Рисунок 1.4 - Структура виробничого потенціалу підприємства (джерело: [6])

На думку науковців Гончар М.Ф. і Холявки Л.Ю. загальний виробничий потенціал включає низку спеціальних потенціалів: нематеріальних активів, основних та оборотних засобів; потенціал, який володіє технологічний персонал підприємства; земельний потенціал, кліматичні та інші природні умови [8].

Як вважають інші дослідники, виробничий потенціал виступає як багаторівнева та інтегрована система, у складі якої можна виділити дві складових: ресурсний потенціал, науково-технічний потенціал. При цьому ресурсний потенціал включає такі види потенціалів:

- 1) трудовий;
- 2) фондовий;
- 3) енергетичний;
- 4) інформаційний [9].

Процес цільового планування потенціалу підприємства зображений на рисунку 1.5.

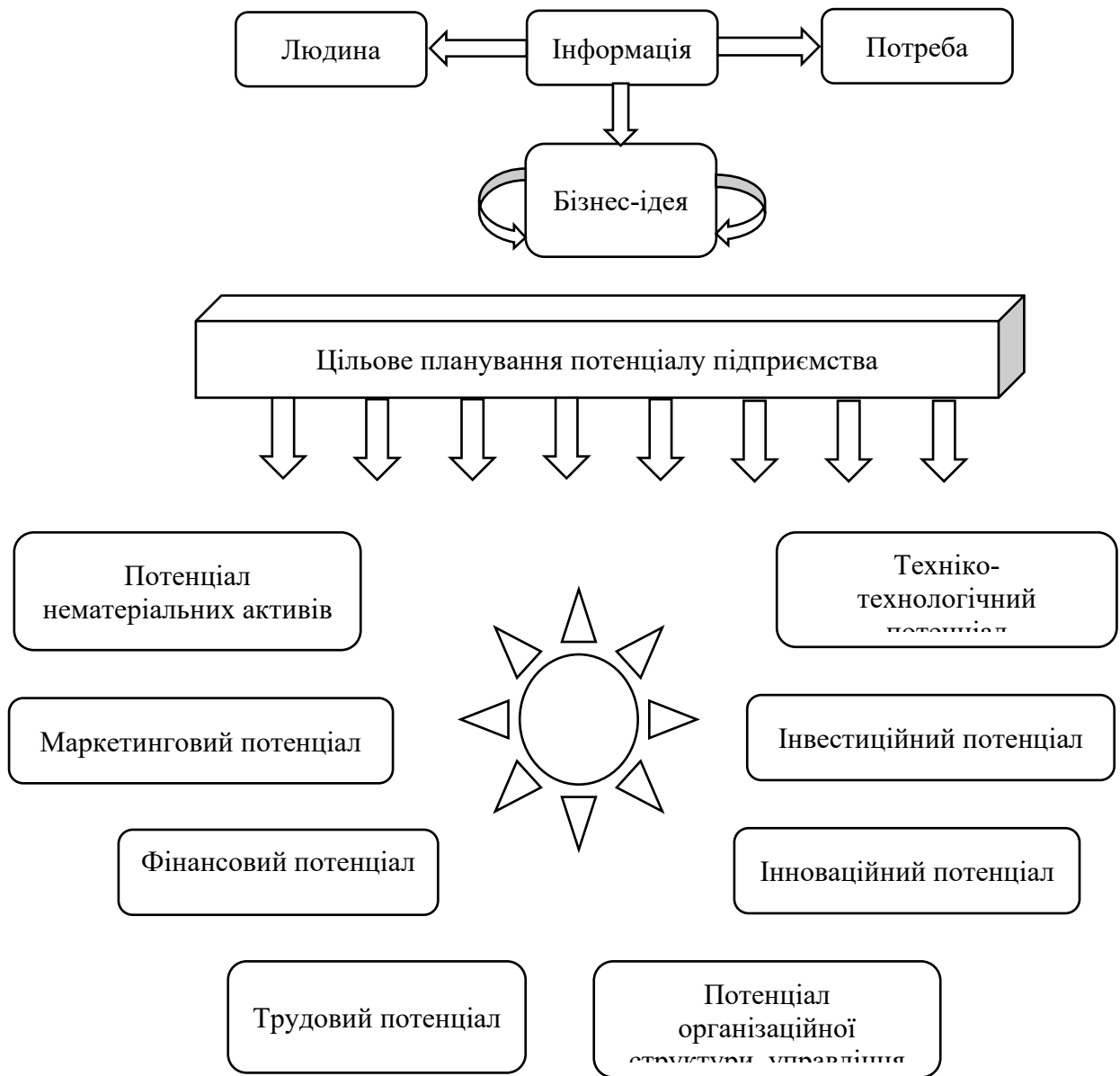

Рисунок 1.5 – Цільове планування потенціалу підприємства (джерело: [10])

Враховуючи, що кожне підприємство повинне вирішувати завдання виробництва конкурентоспроможної продукції, при цьому забезпечуючи мінімальні витрати ресурсів і отримання прибутку, то це робить необхідним забезпечення нарощування, а також раціонального використання виробничого

потенціалу, що здійснюються у динамічних умовах, які часто відзначаються невизначеністю й існуванням різноманітних ризиків.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ТОВ «ВИДАВНИЦТВО «НАВЧАЛЬНА КНИГА - БОГДАН»

2.1 Характеристика діяльності досліджуваного товариства

ТОВ «Видавництво «Навчальна книга – Богдан» здійснює свою роботу на книжковому ринку вже 27 років. На даний час воно входить до п'яти найбільших видавництв України.

Скорочене найменування досліджуваного товариства:

- українською мовою - ТОВ «Видавництво Богдан»;
- англійською мовою - LLC Bohdan Publishing House.

До асортименту продукції даного видавництва відносяться:

- художня література;
- навчальна й методична література;
- дитяча література;
- довідкова література.

ТОВ «Видавництво Богдан» співпрацює із низкою відомих мереж книгарень України, зокрема: «Книжкова хата», «Книгарня Є», «Буква», «Дім книги»; а також торговими мережами «Сільпо», «Ашан», дитячим магазином «Be Smart», онлайн-магазинами «Book24», «Rozetka.ua», «Якабу», «Kasta» та іншими. Кількість відвідувачів сайту ТОВ «Видавництво Богдан» сягнула позначки понад 1 млн. за рік.

Товариство має право вільно користуватися усіма правами, які надані йому законом. При цьому втручання громадських організацій, а також держави у виді будь-яких її інституцій у господарську діяльність даної фірми не допускається, окрім випадків, що прямо передбачаються чинним законодавством.

Учасники ТОВ «Видавництво Богдан» не несуть відповідальності за зобов'язаннями цієї компанії. Вони несуть у межах вартості власних вкладів

ризик збитків, що можуть бути пов'язані з діяльністю товариства.

До учасників товариства відносяться:

1) Будний Богдан Євгенович, частка якого у статутному капіталі підприємства складає 58%;

2) Домарецький Георгій Юрійович, який вніс 42% грошових коштів статутного капіталу

Загальна сума статутного капіталу товариства складає 17 тис. 375 грн.

Діяльність товариства спрямована на одержання прибутку, а також на задоволення існуючих суспільних потреб у продукції, послугах та роботах і реалізацію економічних й соціальних інтересів його учасників.

ТОВ «Видавництво Богдан» може займатися різноманітними видами діяльності, що відзначаються економічною доцільністю та при цьому не вступають у суперечність чинному законодавству України, міждержавним і міжурядовим угодам, укладеним міжнародним конвенціям та договорам, відповідаючи меті й завданням Статуту.

До основних завдань діяльності товариства відноситься насичення споживчого ринку нашої країни високоякісною видавничою продукцією, послугами, товарами виробничо-технічного призначення й народного споживання, реалізація можливості працевлаштування населення регіону, створення додаткових робочих місць, розширення конкуренції задля отримання компанією прибутку.

Основними видами діяльності даного товариства виступають наступні:

- розвиток національного книговидання;
- забезпечення існуючих потреб наукових і навчальних закладів, підприємств, організацій, установ, фондів бібліотек у необхідній видавничій продукції;
- розвиток та збагачення культури, освіти, мистецтва, науки українського народу;
- відродження духовності, історичної спадщини й традицій нашої Батьківщини;

- здійснення видавничої справи шляхом підготовки та випуску різноманітної видавничої продукції, зокрема:
 - а) газет, журналів;
 - б) методичних та навчальних посібників для вчителів, учнів, студентів;
 - в) випуск зошитів, підручників тощо;
- розповсюдження видавничої продукції;
- надання різноманітних послуг, зокрема, інформаційного, поліграфічного, рекламного характеру, виготовлення різноманітної виробничо-технічної продукції, а також товарів народного споживання;
- організація гуртово-роздрібної, виїзної, комісійної торгівлі;
- реалізація торгово-закупівельної діяльності;
- надання українським замовникам, а також іноземним фірмам інформаційно-довідкових, рекламних та інших послуг згідно із законодавством України;
- опрацювання світового й національного досвіду, що стосується використання сучасних технологій підготовки й друку видань;
- створення інформаційних баз даних, що стосуються книговидання;
- надання послуг автосервісу та транспортних послуг;
- участь у наданні послуг у сфері культурного й міжнародного науково-технічного обміну;
- створення концепцій, різноманітних реєстрів, а також розроблення принципів подання матеріалу, формування критеріїв його відбору, призначених для різних типів видань;
- здійснення наукової експертизи видань;
- надання науково-технічних й комерційних послуг із застосуванням різноманітної оргтехніки, розроблення й впровадження відповідної технічної документації і програмного забезпечення;
- проведення і організація науково-дослідної роботи, що стосується підготовки статей, розроблення їх інформаційного наповнення, формування системи посилань, бібліографічного забезпечення та ін.;

- здійснення наукової та видавничої діяльності;
- випуск і розповсюдження наукових видань;
- розповсюдження видавничої продукції, а також універсальних, тематичних, галузевих, краєзнавчих енциклопедій, видань за державним замовленням і держконтрактом, енциклопедичних довідників та словників;
- надання платних послуг, що стосуються редакційного наукового редагування й опрацювання матеріалів, їх художнього й технічного оформлення, підготовки оригінал-макетів;
- проведення наукових семінарів, конференцій, нарад;
- забезпечення належного наукового рівня підготовки видань, їх якісного поліграфічного виконання, художньо-технічного оформлення;
- участь у міжнародних програмах, роботі наукових, благодійних й інших організацій, діяльність яких відповідає завданням досліджуваного видавництва;
- налагодження й реалізація наукового співробітництва з вітчизняними й зарубіжними науковими установами, а також вищими навчальними закладами, організаціями й установами;
- організація гуртової та роздрібної реалізації продукції, що відноситься до власного виробництва чи вироблена іншими фірмами, налагодження комісійної і комерційної торгівлі;
- налагодження редакційної (перекладацької) та видавничо-поліграфічної діяльності, тиражування і реалізація відео-, аудіо-, фотопродукції;
- організація випуску й реалізації книжкових, текстових, журнальних, картографічних та аркушевих видань, а також буклетів, листівок, плакатів, видань мистецтва, видань за державним контрактом, на замовлення, а також національними (цільовими, комплексними) програмами;
- випуск й реалізації видань за власними тематичними програмами;
- проведення рекламної і виставкової діяльності, зокрема, організація ярмарок, презентацій, форумів тощо;
- здійснення виробництва, реалізації художньо-прикладних виробів, товарів народного споживання тощо;

- експортно-імпортна, посередницька, торговельна та інші види діяльності, пов'язані з об'єктами власності.

Прибуток ТОВ «Видавництво Богдан» утворюється за рахунок коштів, що надійшли від господарської діяльності, після проведення покриття матеріальних і прирівняних до них витрат, а також витрат на оплату праці. З прибутку видавництва сплачуються встановлені діючим законодавством суми податків та інших обов'язкових платежів, відсотки по облігаціях та кредитах банків. Чистий прибуток, одержаний після вище вказаних розрахунків, залишається в розпорядженні ТОВ «Видавництво Богдан», яке згідно із рішенням зборів учасників здійснює визначення напрямів його використання. Слід зазначити, що виплата доходів співвласникам ТОВ здійснюється за рахунок чистого прибутку пропорційно до розміру їх часток у капіталі товариства.

Таблиця 2.1 – Аналіз фінансово-економічних результатів діяльності ТОВ «Видавництво Богдан» за період 2022-2023 рр. (тис. грн.)

Показник	2022 р.	2023 р.	Відхилення 2023 р. від 2022 р.	
			абсолютне	відносне, %
1	2	3	4	5
Чистий дохід від реалізації продукції, робіт, послуг	46493	98420	51927	111,7
Собівартість реалізованої продукції	26702	66857	40155	150,4
Валовий прибуток	19791	31563	11772	59,5
Інші операційні доходи	2276	825	-1451	-63,8
Адміністративні витрати	4899	7650	2751	56,2
Витрати на збут	12455	17725	5270	42,3
Інші операційні витрати	1996	967	-1029	-51,6

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5
Прибуток від операційної діяльності	2717	6046	3329	122,5
Прибуток до оподаткування	2717	6046	3329	122,5
Сума податку на прибуток	490	1102	612	124,9
Чистий фінансовий результат (прибуток)	2227	4944	2717	122,0

Проведений нами аналіз фінансово-економічних результатів діяльності ТОВ «Видавництво Богдан» за період 2022-2023 рр. дав можливість виявити зростання чистого доходу від реалізації продукції на 51 млн. 927 тис. грн., що складає 111,7%. Поряд з вище зазначеною динамікою чистого доходу досліджуваний період відзначався зростанням величини собівартості реалізованої продукції на 40 млн. 155 тис. грн., або на 150,4%. Валовий прибуток ТОВ «Видавництво Богдан» збільшився на 11 млн. 772 тис. грн., або на 59,5%.

Інші операційні доходи досліджуваного видавництва знизилися на 1 млн. 451 тис. грн., або на 63,8%.

Динаміка витрат підприємства була наступною:

- адміністративні витрати збільшилися на 2 млн. 751 тис. грн., або на 56,2%;
- витрати на збут зросли на 5 млн. 270 тис. грн., тобто на 42,3%;
- величина інших операційних витрат впала на 1 млн. 29 тис. грн., тобто 51,6%.

Внаслідок динаміки вище описаних показників прибуток від операційної діяльності збільшився на 3 млн. 329 тис. грн., або на 122,5%, що є позитивним. Прибуток до оподаткування був на такому рівні, а зростання чистого фінансового результату (прибутку) ТОВ «Видавництво Богдан» становило два мільйони 717 тис. грн., або 122,0%.

Отже, у звітному періоді видавництво змогло досягнути суттєвого нарощування обсягів чистого доходу від реалізації продукції, робіт, послуг, а також показників прибутку, що говорить про покращення результатів його роботи.

Динаміку структури витрат ТОВ «Видавництво Богдан» за їх економічними елементами відображено у табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Динаміка операційних витрат ТОВ «Видавництво Богдан» за економічними елементами у 2022-2023 рр. (тис. грн.)

Показник	2022 р.	2023 р.	Відхилення 2023 р. від 2022 р.	
			абсолютне (+,-)	відносне, %
Матеріальні затрати	18062	39505	21443	118,7
Витрати на оплату праці	12703	18113	5410	42,6
Відрахування на соціальні заходи	2710	3869	1159	42,8
Амортизація	1508	1292	-216	-14,3
Інші операційні витрати	11069	30420	19351	174,8
Разом	46052	93199	47147	102,4

Вище наведені дані табл. 2.2 говорять про те, що операційні витрати ТОВ «Видавництво Богдан» у 2023 році збільшилися на 47 млн. 147 тис. грн., або більш як у два рази. Тенденція до зростання була характерна майже для усіх видів витрат, окрім амортизаційних витрат. Зокрема:

- матеріальні затрати збільшилися на 21 млн. 443 тис. грн., або на 118,7%;
- витрати на оплату праці зросли на 5 млн. 410 тис. грн., або на 42,6%;
- відрахування на соціальні заходи збільшилися на 1 млн. 159 тис. грн., або

на 42,8%

- сума інших операційних витрат зросла на 19 млн. 351 тис. грн., або на 174,8%.

Величина амортизаційних витрат при цьому зменшилася на 216 тис. грн., або на 14,3%.

2.2 Аналіз виробничого потенціалу ТОВ «Видавництво Богдан» та ефективності його використання

Проведення оцінювання характеристик і параметрів виробничого потенціалу підприємства, його можливостей забезпечувати випуск продукції високої якості відіграє важливе значення для ТОВ «Видавництво Богдан» у процесі прийняття сучасних економічних та соціальних рішень, що приймаються з метою забезпечення поточного й перспективного розвитку фірми.

Враховуючи це, ефективність використання наявного у досліджуваного підприємства виробничого потенціалу, перспективи його розширення є передумовою успішної діяльності в ринкових умовах господарювання. Необхідність вивчення потенціалу даного товариства, що є необхідним для забезпечення завдань його стратегічного розвитку, у значній мірі залежить від його місця у нарощуванні обсягів виробництва, прискоренні процесів впровадження у діяльності ТОВ «Видавництво Богдан» досягнень науково-технічного прогресу та реалізації його економічної стратегії.

Слід враховувати, що виробничий потенціал ТОВ «Видавництво Богдан» виступає у якості складної системи ресурсів виробництва, що перебувають між собою у взаємозв'язку та взаємозалежності. Саме тому формування між ними збалансованого оптимального співвідношення, а також забезпечення їх здатності до сприйняття інновацій відкриває можливості створення такої виробничої системи, що відзначається при наявному ресурсному забезпеченні максимальними обсягами виробництва.

У ході аналізу виробничого потенціалу ТОВ «Видавництво Богдан»,

зокрема, проведемо дослідження вартості активів, якими володіє ТОВ «Видавництво Богдан». Слід зауважити, що у 2022 році їх сума становила 111 млн. 342,0 тис. грн., а у 2023 році – 120 млн. 384,0 тис. грн. Отже, приріст вартості загальних активів досліджуваного товариства складав 9 млн. 42,0 тис. грн., або на 8,1%.

Динаміка вартості складових активів ТОВ «Видавництво Богдан» протягом 2021-2023 років відображено на рис. 2.1.

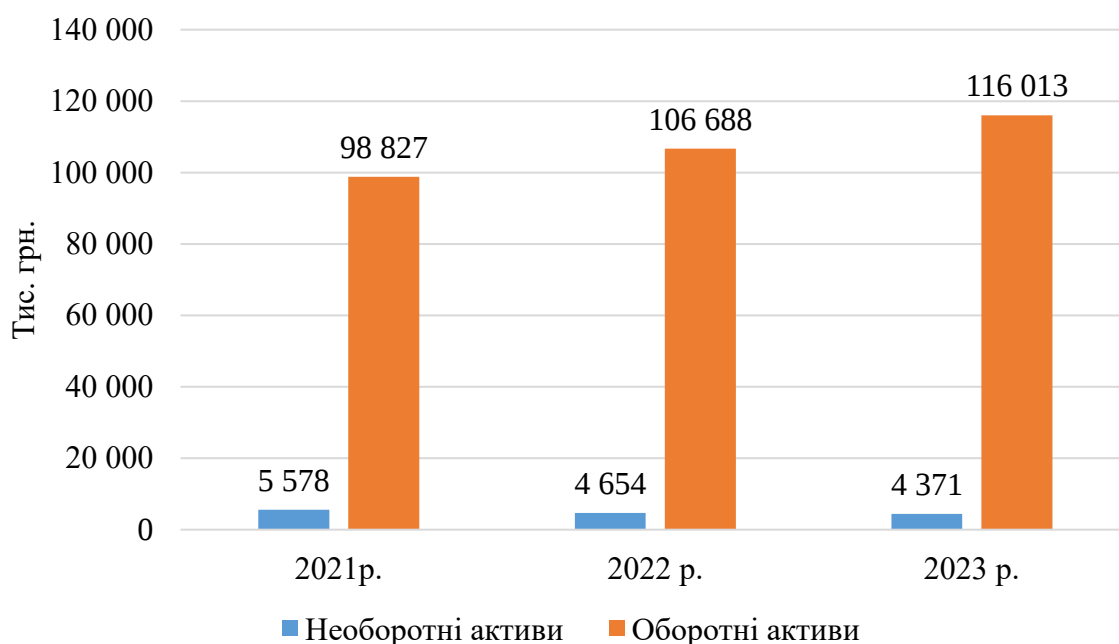

Рисунок 2.1 – Динаміка вартості активів ТОВ «Видавництво Богдан» у 2021-2023 рр.

За даними рис. 2.1, протягом 2021-2023 рр. році спостерігалось стале зростання вартості оборотних активів ТОВ «Видавництво Богдан». Так, у 2022 році їх вартість збільшилася на 8,0%, а у 2023 році – на 8,7%. У той же час сума необоротних активів стабільно зменшувалася.

У процесі дослідження загального потенціалу досліджуваного видавництва необхідно провести аналіз наявного у нього кадрового потенціалу та результативності його використання.

Динаміку середньооблікової чисельності персоналу досліджуваного

товариства у 2020-2022 роках зображено на рис. 2.2.

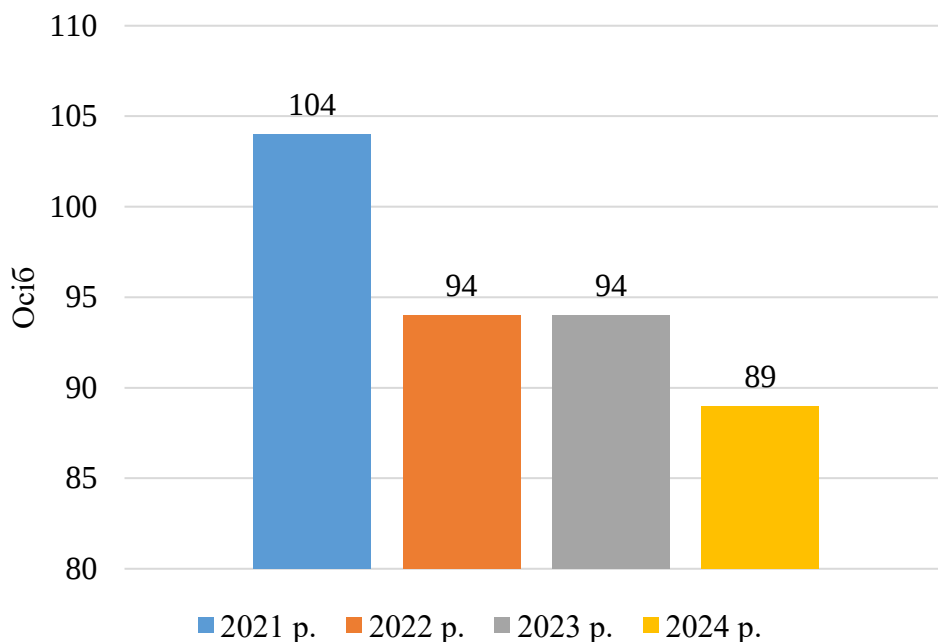

Рисунок 2.2 – Динаміка середньооблікової чисельності персоналу ТОВ «Видавництво Богдан» у 2021-2024 роках

Аналізуючи дані рис. 2.1, бачимо, що для ТОВ «Видавництво Богдан» протягом 2021-2024 рр. загалом була характерна тенденція до спаду середньооблікової чисельності працівників, хоча у 2022-2023 рр. їх чисельність залишалася незмінною, а у 2024 р. їх кількість зменшилася на 5 осіб, або на 5,3%. Оскільки протягом 2023 р. відбулося зростання обсягів виробництва продукції видавництва до рівня 2022 р. більш як у 2,1 рази, то вище наведені процеси свідчать про зростання продуктивності праці на досліджуваному видавництві, хоча рівень кадрового забезпечення при цьому не зростав.

У структурі персоналу ТОВ «Видавництво Богдан» у 2023 році були присутні його категорії: робітники (основні і допоміжні) – 60 осіб; керівники – 22 особи; фахівці та службовці – 12 осіб.

Структура персоналу видавництва у відсотковому вираженні зображена на рис. 2.3.

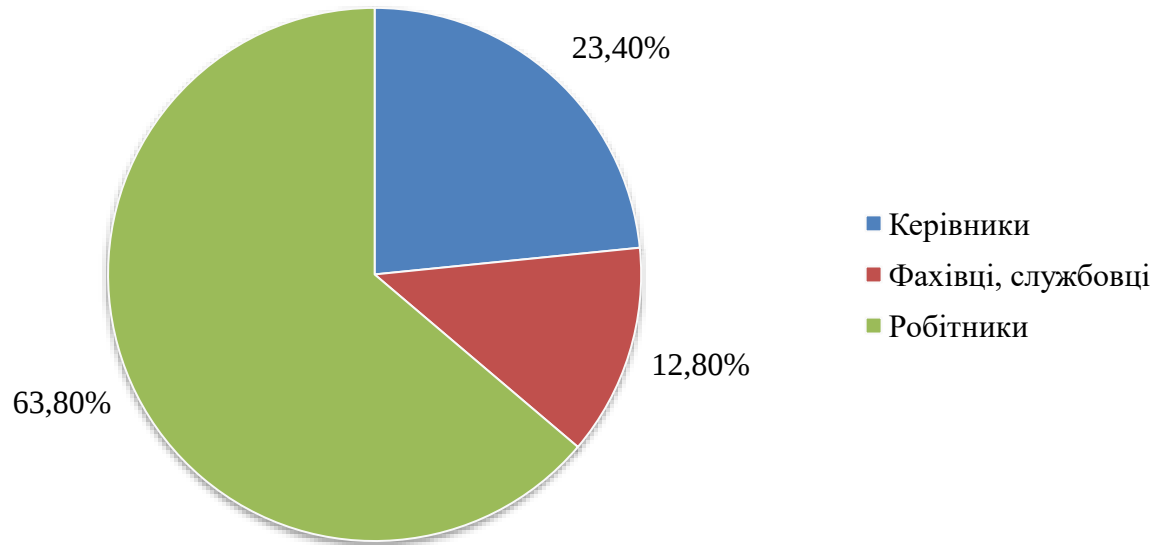

Рисунок 2.3 - Структура персоналу ТОВ «Видавництво Богдан» у 2023 р.

За даними рис. 2.3, основна частка у структурі персоналу досліджуваного виробництва належала робітникам, яка становила 63,8% загальної чисельності персоналу. Частка керівників була рівна 23,4%, а фахівців і службовців – 12,8%.

Проведемо оцінювання рівня продуктивності праці на ТОВ «Видавництво Богдан», щоб зробити висновок про ефективність використання трудового потенціалу даного підприємства. Для цього оцінимо динаміку показників виробітку продукції на одного працівника, а також трудомісткості продукції, що наведені у табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Аналіз продуктивності праці ТОВ «Видавництво Богдан» у 2022-2023 роках

Показник	2022 р.	2023 р.	Відхилення 2023 р. від 2022 р.	
			абсолютне (+,-)	відносне, %
1	2	3	4	5
Річний обсяг виробленої продукції, тис. грн.	46493	98420	51927	111,7

Продовження таблиці 2.3

1	2	3	4	5
Середньорічний фонд робочого часу, відпрацьованого одним працівником, год.	2019	2017	-2	-0,1
Фонд робочого часу, який був відпрацьований всіма працівниками за рік, люд.-год.	189786	189598	-188	-0,1
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	94	94	-	-
Річний обсяг виробітку одним працівником, тис. грн./особу	494,6	1047,0	552,4	111,7
Трудомісткість продукції, люд-год./тис. грн.	4,1	1,9	-2,2	53,6

З даних табл. 2.3 простежується різке зростання річного обсягу виробітку друкарської продукції одним працівником. Його приріст у 2023 році до попереднього року дорівнював 552,4 тис. грн./особу, тобто 111,7%. Вище відображена динаміка була спричинена нарощуванням річного обсягу виробництва друкарської продукції, вона була характерна для підприємства при незмінній чисельності його персоналу у досліджуваному періоді.

Показник трuдомісткості продукції ТОВ «Видавництво Богдан» у 2023 році досить суттєво знизився. Зокрема, його падіння становило 2,2 люд-год./тис. грн., або 53,6% до рівня 2021 року. Отже, показники продуктивності праці ТОВ «Видавництво Богдан» у 2022-2023 роках характеризувалися позитивною динамікою, яка засвідчує покращення використання його трудового потенціалу.

У ході аналізування виробничого потенціалу ТОВ «Видавництво Богдан» у 2022-2023 роках доцільно оцінити наявність та стан, у якому перебувають основні фонди даного товариства, що є однією з важливих передумов забезпечення виробництва сучасної друкарської продукції. Дані аналізування зміни вартості основних фондів ТОВ «Видавництво Богдан» та рівня їх зношення у 2022-2023 роках наведено у табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Аналізування зміни вартості основних фондів ТОВ «Видавництво Богдан» та рівня їх зношення у 2022-2023 роках (тис. грн.)

Назва показника	Одиниці виміру	2022 рік	2023 рік	Відхилення	
				абсолютне (+, -)	відносне, %
Первісна (початкова) вартість основних фондів	тис. грн.	20936	21558	622	2,97
Знос основних фондів	тис. грн.	16369	17661	1292	7,89
Залишкова вартість основних засобів (тис. грн.)	тис. грн.	4567	3897	-670	-14,7
Коефіцієнт зношення	-	0,78	0,82	0,04	5,13
Коефіцієнт придатності	-	0,22	0,18	-0,04	-18,18

Як результат аналізування даних таблиці 2.4, можемо відмітити, що первісна вартість основних фондів ТОВ «Видавництво Богдан» зросла на 622 тисяч гривень, тобто 2,97%. Величина зносу основних фондів цього товариства при цьому у 2023 році збільшилася на 1292 тис. грн., тобто на 7,89%. Залишкова

вартість основних фондів у 2023 році зменшилася на 670 тис. грн., тобто на 14,7%.

Коефіцієнт зношення основних фондів у 2022 році складав 0,78, і у 2023 році він збільшився ще на 0,04, тобто на 5,13%. Коефіцієнт придатності у 2023 році становив лише 0,18, порівняно з 2022 роком він впав на 0,04, тобто на 18,18%. Це засвідчує те, що спостерігалось посилення зношення основних фондів й зменшення їх придатності. Враховуючи вище наведене, робимо висновок про необхідність покращення технічного стану досліджуваного підприємства, що сприятиме збільшенню його виробничого потенціалу і зростанню передумов для використання сучасних технологій книговидавництва та відповідно виготовлення конкурентоспроможної продукції, розширення її асортименту та підвищення якості, досягнення економії виробничих ресурсів ТОВ «Видавництво Богдан».

Для оцінювання того, наскільки досліджуване товариство ефективно здійснювало використання наявних у нього основних фондів, розрахуємо показники фондоозброєності праці, рентабельності основних фондів, а також фондівіддачі й фондомісткості продукції протягом 2022-2023 років (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Показники, що відображають ефективність використання основних фондів ТОВ «Видавництво Богдан» у 2022-2023 роках

Назва показника	2022 рік	2023 рік	Відхилення	
			абсолютне (+, -)	відносне, %
Рентабельність основних фондів (%)	48,76	126,87	78,11	-
Фондоозброєність праці (тис. грн./ особу)	48,59	41,46	-7,13	-14,67
Фондовіддача ОФ	10,18	25,26	15,08	148,13
Фондомісткість продукції	0,10	0,04	-0,06	60,00

Аналіз даних таблиці 2.5 дозволяє зробити висновок, що показники рентабельності основних фондів ТОВ «Видавництво Богдан» у 2022-2023 роках знаходилися на досить високому рівні. У 2023 році спостерігався їх приріст на значну величину - на 78,11%, що є позитивним. Причиною такої динаміки насамперед є різке нарощування обсягів отриманого видавництвом прибутку у 2023 році.

Щодо показника фондоозброєності праці ТОВ «Видавництво Богдан», то він у 2023 році дещо знизився до рівня 2022 року. На це вплинуло падіння залишкової вартість основних засобів, у той час як чисельність персоналу за вказаний період не змінилася. Зменшення фондоозброєності праці у роботі видавництва є негативним чинником, що впливає на виробничий потенціал товариства.

Суттєве нарощування обсягів виробництва продукції ТОВ «Видавництво Богдан» та зменшення залишкової вартості його основних фондів у 2023 році зумовило різке збільшення фондівіддачі (на 15,08, тобто майже у 2,5 рази) та зменшення фондомісткості продукції (на 0,06, або на 60,00%).

Загалом ці зміни вище названих показників є позитивними та говорять про зростання рівня ефективності, якою відзначалося використання основних фондів досліджуваного товариства.

У процесі аналізування наявного у ТОВ «Видавництво Богдан» виробничого потенціалу проведемо дослідження:

- динаміки вартості оборотних активів ТОВ «Видавництво Богдан» за 2022-2023 роки;
- показників ефективності використання оборотного капіталу досліджуваного видавництва.

Адже наявність та рівень ефективності використання оборотних активів дуже суттєво впливають на процес виробництва та збуту продукції, тобто на його операційну діяльність загалом. Інформацію щодо динаміки вартості оборотних активів ТОВ «Видавництво Богдан» за 2022-2023 роки наведено у табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Динаміка вартості оборотних активів ТОВ «Видавництво Богдан» за 2022-2023 роки (тис. грн.)

Показник	2022 р.	2023 р.	Відхилення 2023 р. від 2022 р.	
			абсолютне (+, -)	відносне, %
Запаси	46846	53740	6894	14,7
виробничі запаси	3897	3434	-463	-11,9
незавершене виробництво	2479	4318	1839	74,2
готова продукція	40465	45983	5518	13,6
товари	5	5	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, роботи, послуги	51766	56610	4844	9,4
Поточні фінансові інвестиції	653	653	-	-
Гроші, їх еквіваленти	7416	5008	-2408	-32,5
готівка	2	2	-	-
рахунки в банках	7414	5006	-2408	-32,5
Усього за розділом II	106688	116013	9325	8,7
Баланс	111342	120384	9042	8,1

Згідно даних табл. 2.6, загальна вартість оборотних активів ТОВ «Видавництво Богдан» у 2023 році зросла на 9 млн. 42 тис. грн., або на 8,1% до попереднього року. При цьому нарощування обсягів було характерне для таких видів оборотних активів:

- незавершене виробництво (на 1 млн. 839 тис. грн., тобто на 74,2%);
- готова продукція (на 5 млн. 518 тис. грн., тобто на 13,6%);
- дебіторська заборгованість, що виникла за придбані споживачами продукцію, роботи, послуги (на 4 млн. 844 тис. грн., або на 9,4%).

Вартість решти видів оборотних активів видавництва у 2023 році зменшилася. Показники ефективності використання оборотного капіталу ТОВ «Видавництво Богдан» за 2022-2023 роки ілюструють дані табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Показники ефективності використання оборотного капіталу ТОВ «Видавництво Богдан» за 2022-2023 роки

Показник	2022 р.	2023 р.	Відхилення 2023 р. від 2022 р.	
			абсолютне (+, -)	відносне (%)
1. Рентабельність оборотного капіталу, %	2,07	4,27	2,20	-
2. Тривалість одного обороту (у днях) оборотного капіталу	843,84	429,41	50,89	6,03
3. Коефіцієнт оборотності	0,43	0,85	0,42	97,67
4. Коефіцієнт завантаження	2,32	1,18	50,86	21,92

За даними табл. 2.7, рентабельність оборотного капіталу підприємства у досліджуваному періоді була додатньою, й у 2023 році вона зросла на 2,2%, що є позитивною тенденцією і говорить про покращення використання потенціалу оборотних активів підприємства. Тривалість одного обороту (у днях) оборотного капіталу зменшилася на 59,89 дні, що говорить про прискорення його оборотності. Зростання коефіцієнта оборотності та відповідно зменшення коефіцієнта завантаження свідчить про покращення ефективності використання потенціалу оборотних активів ТОВ «Видавництво Богдан» у досліджуваному періоді.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ТОВ «ВИДАВНИЦТВО «НАВЧАЛЬНА КНИГА - БОГДАН»

3.1 Пропозиції щодо зростання виробничого потенціалу видавництва шляхом впровадження використання штучного інтелекту

На сучасному етапі технології на основі штучного інтелекту стрімко вносять зміни до трансформування видавничої справи. Протягом кількох минулих років ШІ не лише виконує роль допоміжного інструмента, а й перетворився на повноцінного учасника видавничих процесів. Враховуючи це, проаналізуємо різноманітні аспекти впровадження штучного інтелекту у діяльності ТОВ «Видавництво «Богдан» як напрям зростання його виробничого потенціалу. Основні етапи видавничого циклу ТОВ «Видавництво Богдан» наведені на рис. 3.1.

Рисунок 3.1 – Основні етапи видавничого циклу ТОВ «Видавництво Богдан»

Необхідно зазначити, що на кожному з вище перелічених етапів завдяки використанню штучного інтелекту можна досягнути не лише прискорення операційних процесів, зменшення витрат, а й підвищення якості кінцевого продукту.

Слід зауважити, що штучний інтелект на даний час здатен виконувати багато функцій, що дуже відчутно впливає на підходи, які використовуються в управлінні бізнесом організації. Завдяки здатності до аналізування даних, автоматизації, персоналізації, прогнозування, оптимізації процесів, обробки природної мови тощо ШІ може виконувати роль потужного інструмента для підприємства поліграфії, який активно використовується у процесі побудови його ефективної стратегії. Завдяки реалізації його функцій організація може більш успішно адаптуватися до вимог динамічного ринку, підвищувати конкурентоспроможність та покращувати свою взаємодію із клієнтами. Як відомо, штучний інтелект забезпечує створення технологій і систем, що здатні імітувати людський інтелект. До його складу входять алгоритми й моделі, що дозволяють машинам здійснювати навчання на основі даних, проводити пристосування до умов, що швидко змінюються, а також сприймати й обробляти великі обсяги інформації для досягнення конкретних поставлених цілей.

Штучний інтелект здатен забезпечувати використання статистичних методів, а також оброблення великих обсягів даних, які необхідні для використання поставлених завдань, при цьому автоматизуючи складні процеси й розширюючи можливості когнітивних здібностей людини.

Здійснення обробки природної мови дозволяє комп'ютерам налагоджувати взаємодію з людьми, при цьому забезпечуючи автоматичний переклад, а також проводячи аналізування тексту. Завдяки комп'ютерному зоровому сприйняттю машини проводять автоматичне розпізнавання об'єктів, а також інтерпретацію візуальної інформації.

У видавничій справі штучний інтелект здатен спрощувати різноманітні процеси, зокрема: редагування, перевірка граматики, форматування. Завдяки цьому письменники й видавці одержують більше часу для того, щоб

зосередитися більш якісному контенті, що є дуже важливим. Згідно з дослідженнями, видавничими компаніями у першу чергу здійснюється впровадження штучного інтелекту в дистрибуції та роботі відділів маркетингу. Штучний інтелект виконує роль цінного інструмента у діяльності редакційних і виробничих колективів. Завдяки його впровадженню створюються передумови для вдосконалення й прискорення різноманітних процесів, керівництва робочим редакційним процесом, внесення змін з метою удосконалення стратегії просування, а це є суттєвої допомогою у роботі працівників, при цьому не замінюючи їх. У ролі прикладу може виступати проведення автоматизованого аналізування тексту, що може здійснювати виявлення вмісту плагіату без використання людської праці, що зменшує навантаження на редакторів. Дана функція також може реалізовуватися з метою виявлення порушень авторських прав, що може спостерігатися на інших видавничих платформах. Використання ШІ дозволяє прогрес у забезпеченні автоматизації професійних перекладів, а це сприятиме зростанню доступності видавничих матеріалів на різних мовах.

Застосування штучного інтелекту ТОВ «Видавництво «Богдан» також сприятиме недопущенню ризику людської помилки, сприятиме прискоренню часу, необхідного для виходу на ринок перекладеного контенту. Слід зауважити, що використання штучного інтелекту є досить привабливим для досліджуваного видавництва, яке займає стабільну позицію на ринку.

Використання штучного інтелекту у діяльності ТОВ «Видавництво «Богдан» пов'язане із низкою позитивних й негативних сторін, що торкаються як власне виробничої, так і маркетингової діяльності.

Переваги використання штучного інтелекту у видавничій діяльності ТОВ «Видавництво Богдан» зображені на рис. 3.2.

Як видно з рис. 3.2, серед позитивних ефектів використання ШІ можна виділити прискорення усіх етапів виробництва, що стає можливим завдяки проведенню автоматизації процесів випуску поліграфічної продукції.

Рисунок 3.2 - Переваги використання штучного інтелекту у діяльності ТОВ «Видавництво Богдан»

Завдяки автоматизації ТОВ «Видавництво Богдан» зможе забезпечити зниження витрат, підвищення ефективності своєї роботи, забезпечити покращення обслуговування клієнтів, персоналізації контенту. Здійснення аналітики даних призводитиме до прийняття обґрунтованих рішень, при цьому завдяки оптимізації цінової політики товариство зможе досягати зростання своєї ринкової конкурентоспроможності. Здійснення інтеграції штучних технологій у функціонування видавничої і маркетингової діяльності підприємства дозволить компанії швидко пристосовуватися до змін, що відбуваються у ринковому середовищі, створюють змогу персоналізувати обслуговування клієнтів, а це буде сприяти зростанню їх лояльності та задоволеності. Проте існує також ряд проблем, які виникають на шляху впровадження ШІ в процесі удосконалення діяльності ТОВ «Видавництво Богдан», що наведені на рис. 3.3.

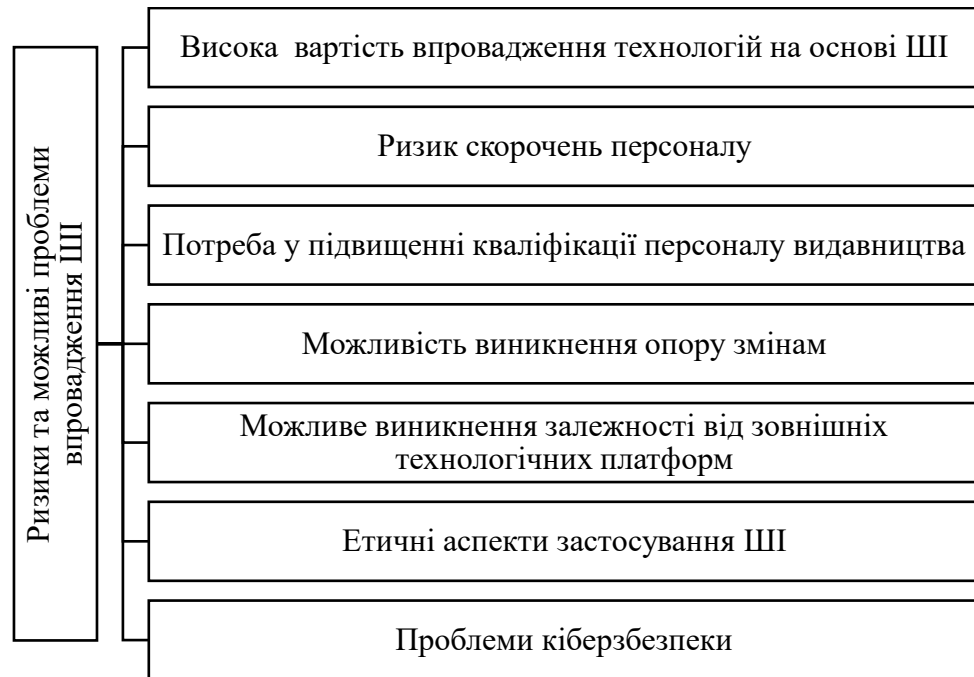

Рисунок 3.3 – Ризики та можливі проблеми впровадження ШІ у діяльності ТОВ «Видавництво Богдан»

Зокрема, дуже важливим серед них є питання фінансування. Адже у впровадження використання штучного інтелекту у діяльності ТОВ «Видавництво Богдан» необхідно вкласти значні суми коштів.

Окрім цього, впровадження автоматизації робить необхідним додаткового залучення висококваліфікованих працівників. У сфері менеджменту персоналу виникає ризик зміни вимог до нього, можливих скорочень його чисельності та необхідності перепідготовки. При цьому також можуть виникати різні етичні й регулятивні загрози через недостатню прозорість.

На досліджуваному підприємстві у процесі впровадження технологій ШІ також можуть виникати труднощі в управлінні змінами. Також у ролі можливих проблем можуть виступати відсутність необхідних знань, актуальної стратегії даних, проблеми з упередженнями, невпевненість видавців у прийнятті даного удосконалення та ін. Додаткові ризики у діяльності ТОВ «Видавництво Богдан» можуть бути спричинені зовнішніми загрозами, зокрема, посиленням ринкової конкуренції. У зв'язку з цим товариство повинне проводити ретельний аналіз

усіх цих чинників, щоб досягнути максимізацію вигід, одержаних від використання ІІІ, а також мінімізації потенційних ризиків.

З метою зниження фінансових й операційних викликів ТОВ «Видавництво Богдан» повинне здійснювати детальне планування своїх витрат, а задля зменшення залежності від зовнішніх провайдерів – дуже продумано здійснювати вибір партнерів своєї господарської діяльності.

Поряд із збільшенням використання ІІІ досліджуваним підприємством може спостерігатися нарощування ризику кіберзагроз, оскільки автоматизовані системи здатні виступати мішенню для хакерів, а це вимагає здійснення заходів щодо забезпечення захисту даних. Витік конфіденційних даних, який є однією із ключових загроз, може виникнути через несанкціонований доступ до систем, а також недостатню захищеність алгоритмів. Враховуючи це, забезпечення кібербезпеки є стратегічним пріоритетом, так як злам систем чи бо витік даних може призвести до спричинення серйозних втрат.

Усвідомлення вище названих ризиків, їх врахування у процесі розробленні внутрішньої політики відповідальності допоможуть ТОВ «Видавництво Богдан» суттєво зменшити негативні наслідки та більш ефективно здійснювати реалізацію потенціалу ІІІ.

Зауважимо, що у разі використання досліджуваним підприємством зовнішніх технологічних платформ, оскільки розроблення власних рішень може вимагати вкладення значних обсягів ресурсів, то у результаті впровадження штучного інтелекту може виникати залежність даного видавництва від зовнішніх технологічних платформ та різноманітних постачальників. А це, у свою чергу, може призвести до виникнення ризику зміни умов співпраці чи проблем сумісності інтегрованих рішень при впровадженні ІІІ. Слід заважити, що завдяки поступовому впровадженню сучасних технологій буде забезпечуватися мінімізація навантаження на ТОВ «Видавництво Богдан».

Прогнозуємо, що завдяки впровадженню штучних технологій в операційну діяльність ТОВ «Видавництво «Богдан» буде забезпечене значне підвищення ефективності бізнес-процесів та відповідно підвищення його виробничого

потенціалу. Етапи впровадження ІІІ у систему операційної діяльності досліджуваного підприємства відображено на рис. 3.4.

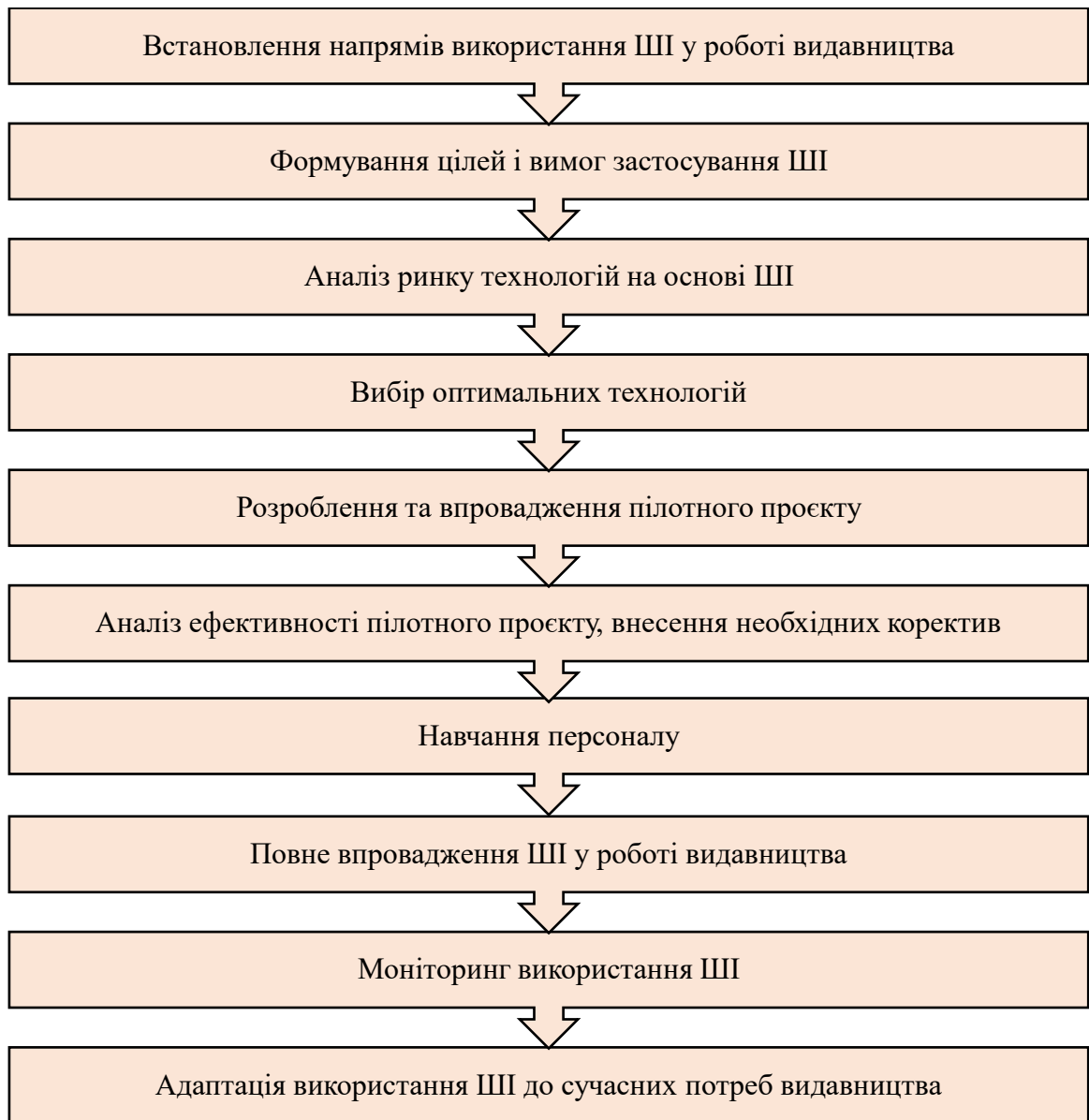

Рисунок 3.4 – Етапи впровадження ІІІ у систему операційної діяльності ТОВ «Видавництво Богдан»

Розглянемо більш детально сутність етапів впровадження штучного інтелекту у систему операційної діяльності ТОВ «Видавництво Богдан». На початковому етапі необхідно встановити перспективні напрями використання ІІІ у роботі видавництва. Завдяки цьому можна виявити ті сфери роботи даної

організації, де технології з використанням штучного інтелекту можуть принести найбільшу користь для бізнесу.

Наступним, другим етапом виступає формування цілей та вимог, що висуваються у процесі застосування ШІ. При цьому визначаються чіткі цілі, що ставляться при впровадженні штучного інтелекту, й технології, що забезпечують їх досягнення. Третім етапом впровадження ШІ у систему операційної діяльності ТОВ «Видавництво Богдан» є аналіз ринку існуючих технологій. Оцінювання доступних для даної організації технологій розглядається як критично важливий етап, що дозволяє визначити найбільш релевантні рішення, які приймаються відповідно до встановлених вимог. У процесі цього доцільно використати систематичний підхід, що дозволить уникати неефективних рішень, зосередити увагу на технологіях, що принесуть корисний ефект для ТОВ «Видавництво Богдан», підвищити ефективність вкладень у новітні технології.

На основі цього етапу забезпечується уникнення помилок у процесі вибору технологій, та здійснюється реалізація наступного, четвертого етапу, який передбачає вибір оптимальних технологій, що гарантує ефективність впроваджених рішень.

Розроблення та впровадження пілотного проєкту є четвертим етапом інтеграції ШІ у систему операційної діяльності ТОВ «Видавництво Богдан». Завдяки цьому забезпечується проведення тестування обраної технології. Після цього проводиться перевірка ефективності пілотного проєкту, у процесі чого виявляються на ранній стадії потенційні проблеми, що можуть виникнути при впровадженні ШІ, а також розробляються управлінські рішення з метою внесення актуальних коректив.

Після успішного тестування технології з використанням ШІ необхідно забезпечити етап навчання персоналу, що забезпечить ефективність впровадження, і згодом - повного впровадження ШІ у роботі видавництва. При цьому здійснюється широке використання нових технологій в операційних процесах компанії.

Передостаннім етапом виступає моніторинг використання ІІІ у системі операційної діяльності ТОВ «Видавництво Богдан», у процесі чого виявляються наявні проблеми, та визначаються шляхи їх усунення. Це сприяє забезпеченню безперервного вдосконалення бізнес-процесів досліджуваної організації.

Останній етап впровадження ІІІ у систему операційної діяльності ТОВ «Видавництво Богдан» передбачає здійснення адаптації використання ІІІ до сучасних потреб досліджуваного видавництва, що забезпечить довготривалу ефективність та нарощування конкурентоспроможності бізнесу.

Впровадження ІІІ у діяльності ТОВ «Видавництво Богдан» планується здійснювати у таких сферах як:

а) генерація і редагування контенту. Сучасними нейромережами забезпечується створення текстів, описів, анотацій тощо, що особливо актуально у при випуску підручників, нон-фікшн видань, дитячих книг тощо. У цьому випадку видавництво може використовувати ІІІ у ролі помічника для досягнення таких цілей: генерування ідей; написання чернеток; аналізування текстів на стилістичні й граматичні помилки; забезпечення адаптації контенту під різноманітні формати й стилі;

б) аналітика, маркетинг. З використанням ІІІ ТОВ «Видавництво Богдан» зможе здійснювати оброблення значної кількості даних, включаючи відгуки користувачів та поведінку на сайтах. Це допоможе видавництву здійснювати аналіз читацьких інтересів; визначати потенційні бестселери, прогнозувати тираж; здійснювати підбір ключових слів для маркетингу.

Як результат – випуск продукції ТОВ «Видавництво Богдан» буде відповідати очікуванням аудиторії, одержать позитивні відгуки уже на старті продажів. Також ТОВ «Видавництво Богдан» зможе застосовувати ІІІ при створенні дизайну та верстці продукції. У забезпеченні цих процесів вирішальне значення відводиться якості візуальних і технічних рішень, і їх вирішення може значно оптимізоване за допомогою автоматизованих інструментів. Зокрема, це дозволить досліджуваному підприємству створювати оригінальні ілюстрації, а також обкладинки, нові персонажі на основі текстових описів, що сприятиме

знаному скороченню часу на розробку візуалу, здешевить виробництво, сприятиме можливості персоналізації видань.

У процесі верстки та форматування ІІІ може бути використаний для автоматичного розпізнавання структури тексту, виставленні полів, розставленні зображень, підбирання шрифтів. Дані інструменти допоможуть видавництву у створенні мультимовних публікацій, адаптивних макетів, що використовуються для друку, версій для людей із порушеннями зору.

Перспективні напрями використання ІІІ у діяльності ТОВ «Видавництво Богдан» з ціллю нарощування виробничого потенціалу наведено на рис. 3.5.

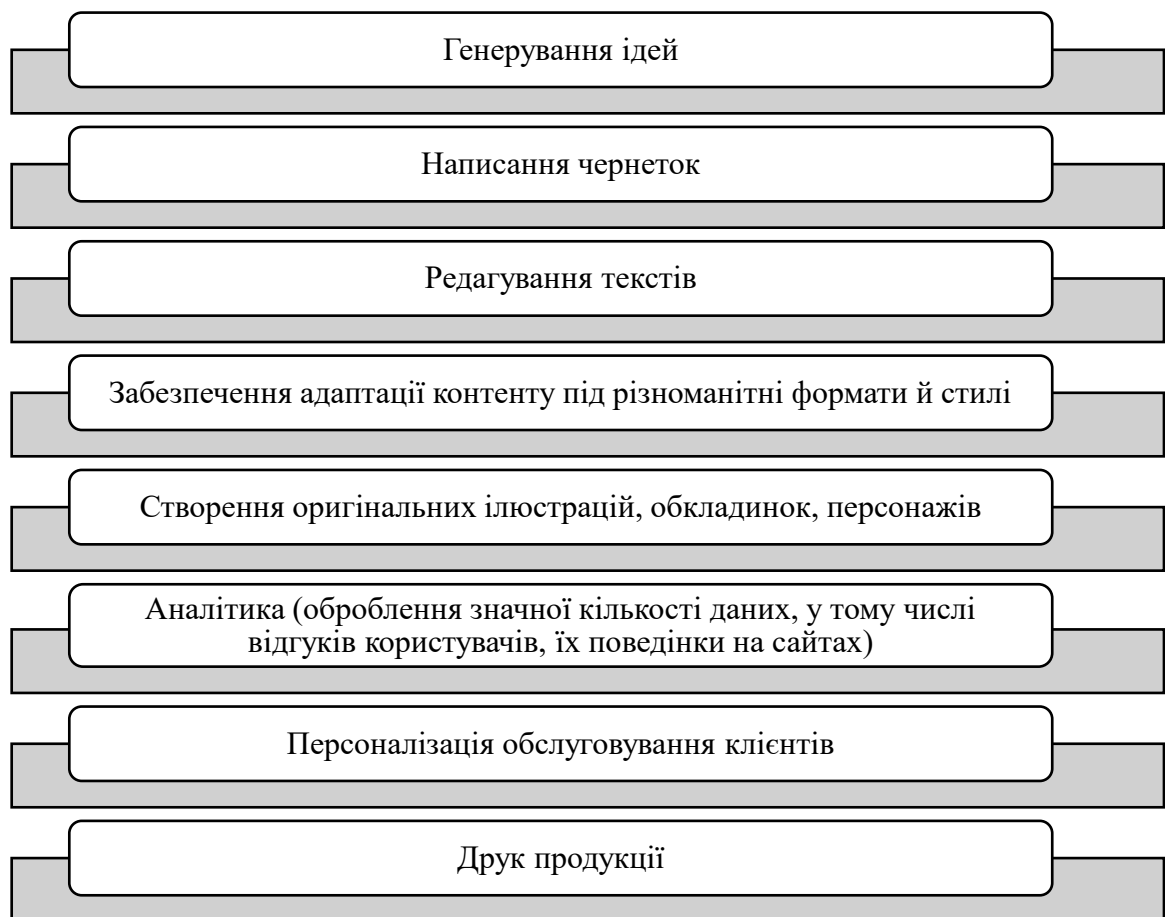

Рисунок 3.5– Перспективні напрями використання ІІІ у діяльності ТОВ «Видавництво Богдан» з ціллю нарощування виробничого потенціалу

Отже, штучний інтелект може відігравати велику роль у видавничій справі ТОВ «Видавництво Богдан». Автоматизація бізнес-процесів досліджуваного

підприємства, як прогнозуємо, відзначатиметься реальним впливом на покращення процесів створення контенту, розповсюдження і споживання продукції видавництва, і матиме вирішальний вплив на майбутню діяльність товариства. Застосування штучного інтелекту вдосконалюватиме процеси публікації видань, його роль і надалі зростатиме. Проте слід пам'ятати те, що найбільшого ефекту буде досягнуто лише за умови раціональної співпраці штучного інтелекту з людиною.

3.2 Заходи щодо придбання нового книгодрукарського обладнання

Задля нарощування виробничого потенціалу ТОВ «Видавництво Богдан» пропонуємо реалізувати проєкт придбання нового виробничого обладнання, враховуючи те, що на даний час простежується досить високий рівень зношення основних фондів даного підприємства. Закупівля та введення в дію нового обладнання дозволить забезпечити підвищення продуктивності поліграфічного виробництва, а також покращить якість випущеної продукції. Початкові витрати цього проєкту наведено у табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Початкові витрати на проєкт оновлення виробничого обладнання ТОВ «Видавництво Богдан»

Витрати	Ціна за одиницю, тис. грн.	Кількість одиниць, шт.	Сума, тис. грн.
1. Повноколірна цифрова друкарська машина Canon	390,0	2	940,0
2. Рулонна цифрова друкарська машина HEIKON 3050	420,0	1	420,0
3. Всього витрат на придбання обладнання	-	-	1200,0
4. Доставка обладнання та введення його в експлуатацію	-	-	144,0
Всього витрат			1344,0

Згідно даних таблиці 3.1, початкові витрати на проєкт оновлення книгодрукарського обладнання ТОВ «Видавництво Богдан» становитимуть 1344,0 тис. грн.

Так як нове обладнання буде більш продуктивним, то у результаті його впровадження прогнозується зростання виробництва й реалізації продукції на 5,5%, а саме:

$$98420,0 \times 5,5\% / 100\% = 5413,1 \text{ тис. грн.}$$

Результати обчислень річних сум прибутку та грошового потоку ТОВ «Видавництво Богдан», які планується одержати від впровадження проєкту оновлення виробничого обладнання підприємства, наведено у табл. 3.2.

Таблиця 3.2 - Очікувані річні фінансові показники ТОВ «Видавництво Богдан» після впровадження проєкту оновлення виробничого обладнання

Показник	Сума, тис. грн.
Додатковий чистий дохід від виробництва й реалізації продукції, тис. грн.	5413,1
Усього витрат на виробництво й реалізацію продукції (послуг), тис. грн.	5077,5
Сума фінансового результату від операційної діяльності, тис. грн.	335,6
Чистий фінансовий результат, тис. грн.	275,2
Сума амортизації, тис. грн.	361,2
Грошовий потік, тис. грн.	636,4

Проведемо обчислення значень прогнозних дисконтованих грошових потоків проєкту оновлення виробничого обладнання ТОВ «Видавництво Богдан» за умови дисконтної ставки 20%:

$$PV1 = \frac{636,4}{(1 + 0,2)^1} = 530,3 \text{ тис. грн.}$$

$$PV2 = \frac{636,4,0}{(1 + 0,2)^2} = 441,9 \text{ тис. грн.}$$

$$PV3 = \frac{636,4}{(1 + 0,2)^3} = 368,3 \text{ тис. грн.}$$

$$PV4 = \frac{636,4}{(1 + 0,2)^4} = 306,9 \text{ тис. грн.}$$

$$PV5 = \frac{636,4}{(1 + 0,2)^5} = 255,8 \text{ тис. грн.}$$

Згідно вище наведених обчислень, сумарна величина теперішніх вартостей прогнозних грошових потоків за 5 років складатиме 1903,2 тис. грн.

Після цього розрахуємо показник чистої теперішньої вартості (NPV) проекту, яка відображає величину абсолютної суми ефекту, отриманого від вкладення інвестицій, і обчислюється у вигляді різниці між сумою прогнозних грошових потоків, що надійдуть після реалізації проекту, що дисконтуються до поточної вартості, та величиною дисконтованих затрат, вкладених з ціллю реалізації інвестиційного проекту. Для знаходження ЧТВ (NPV) скористаємося формулою:

$$NPV = \sum_{t=1}^n \frac{CF_t}{(1+K)^t} - \sum_{t=0}^n \frac{I_t}{(1+K)^t}, \quad (3.1)$$

де NPV - чиста теперішня вартість, тис. грн.;

I_t - початкові інвестиції за період t , тис. грн.;

CF_t - прогнозні грошові потоки за період t , які будуть отримані після вкладення інвестицій;

K - ставка дисконтування, %.

Знайдемо суму чистої теперішньої вартості проекту, що нами розглядається:

$$NPV = 1903,2 - 1344,0 = 559,2 \text{ тис. грн.}$$

Як результат розрахунків видно, що NPV проекту складає 559,2 тис. грн., а це значно перевищує 0. Отже, робимо висновок, що пропонуванний проєкт є прийнятним.

Для оцінки економічної ефективності інвестиційного проекту, на основі якої буде прийматися рішення щодо його доцільності, окрім ЧТВ, також необхідно використати показники індексу прибутковості й терміну окупності.

Індекс прибутковості відноситься до відносних показників, за його допомогою можна зробити висновок щодо ефективності капітальних інвестицій. Його розрахунок передбачає знаходження частки сумарних грошових потоків, які були приведені до теперішнього моменту часу, до суми інвестованих коштів (теж дисконтованої):

$$I_{Pr} = \sum_{t=1}^n \frac{CF_t}{(1+K)^t} / \sum_{t=0}^n \frac{J_t}{(1+K)^t}, \quad (3.2)$$

де I_{Pr} - індекс прибутковості.

$$I_n = \frac{1903,2}{1344,0} = 1,42.$$

Сигналом щодо економічної привабливості проєктного рішення слугує показник I_{Pr} , що перевищує одиницю. Оскільки обчислене значення індексу прибутковості для нашого проєкту становить 1,42, то цей проєкт є привабливим.

Термін окупності проєкту - час, за який буде повністю досягнуто відшкодування коштів, що були вкладені у якості початкових інвестицій в проєкт оновлення книгодрукарського обладнання ТОВ «Видавництво Богдан».

Знаходження простого періоду окупності передбачає, що величину

капітальних інвестицій цього проєкту ділимо на значення річного грошового потоку від проєкту (недисконтованого):

$$1344,0 / 636,4 = 2,11 \text{ року або } 2 \text{ роки } 1 \text{ місяць.}$$

Також необхідно обчислити дисконтований період окупності. При його обчисленні враховуються грошові потоки, приведені до теперішньої вартості. Впровадження проєкту оновлення книгодрукарського обладнання ТОВ «Видавництво Богдан» за перших три роки дасть змогу відшкодувати таку суму початкових вкладень:

$$530,5 + 441,9 + 368,3 = 1340,7 \text{ тис. грн.}$$

Так як початкові інвестиції проєкту рівні 1344,0 тис. грн., то протягом третього року досліджуване видавництво повинне бути окупити таку їх суму:

$$1344 - 1340,7 = 3,3 \text{ тис. грн.}$$

Для повної окупності інвестицій буде необхідно таку частин⁴ четвертого року:

$$3,3 / 306,9 = 0,01 \text{ року або } 0,12 \text{ міс.}$$

Узагальнюючи проведені розрахунки, робимо висновок, що простий термін окупності проєкту становитиме 2 роки 1 місяць, а дисконтований – 3 роки 0,12 місяця (приблизно приймаємо 3 роки), що говорить про доцільність його реалізації.

Оцінка віддачі капітальних вкладень ТОВ «Видавництво Богдан» від впровадження проєкту оновлення виробничого обладнання проілюстрована за допомогою даних таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 - Оцінка віддачі капітальних вкладень ТОВ «Видавництво Богдан» від впровадження проєкту оновлення виробничого обладнання

№ п/п	Показник	Одиниця виміру	Показник
1	Чиста теперішня вартість проєкту	тис. грн.	559,2
2	Індекс прибутковості	-	1,42
3	Простий термін окупності проєкту	років, місяців	2 роки 1 міс.
4	Дисконтований термін окупності проєкту	років	3 роки

Отож, результати оцінювання віддачі капітальних вкладень ТОВ «Видавництво Богдан» у проєкт оновлення виробничого обладнання засвідчили, що цей проєкт може бути реалізований досліджуваним товариством, про що говорять: додатнє значення чистої теперішньої вартості - 559,2 тис. грн., значення індексу прибутковості 1,42 (перевищує 1), простий термін окупності проєкту 2 роки 1 місяць, а дисконтований – біля 3 років, що знаходяться у прийнятних для підприємства межах.

РОЗДІЛ 4

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ, ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ

4.1 Допомога при теплових і сонячних ударах

Тепловий удар – патологічний стан, пов'язаний із розладом терморегуляції та перегрівом організму загалом. Температура тіла може досягти 40°C і вище. Сонячний удар – різновид теплового удару, що виникає в випадку місцевого перегрівання голови під впливом прямого сонячного випромінювання.

При сонячному чи тепловому ударі порушується тепла регуляція організму (терморегуляція). Організм не справляється з відведенням надлишкового тепла. Як результат, усередині тіла температура підіймається до 40°C і вище, що змінює всі процеси на клітинному рівні. Адже життєдіяльність організму – це налагоджена співпраця його ферментних систем, що за своєю хімічною будовою є білками. Білкові структури та мембрани клітин людського організму, особливо в головному мозку, чутливі до підвищення температури, вони можуть змінити свою форму (структуру), таким чином, перестати якісно виконувати свою роботу (функції). Надмірне тепло шкідливо впливає на внутрішні органи, наприклад, мозок, нирки, серце, та може спричинити незворотні наслідки, розвиток шокового стану, а в деяких випадках навіть викликати смерть.

Причини теплового удару:

- тривалий зовнішній вплив високої температури повітря;
- комбінація впливу високої температури та вологості повітря, наприклад, у країнах із вологим спекотним кліматом;
- тривала дія інфрачервоного (теплового) випромінювання, наприклад, у складувів, сталеварів біля печі тощо;
- носіння надмірної кількості теплового одягу, особливо синтетичного одягу, що не дозволяє тілу виділяти тепло;

- надмірне вживання алкоголю;
- недостатнє споживання рідини (дегідратація);
- фізичне навантаження в спекотну погоду, наприклад, тривала мандрівка чи спортивні змагання;
- тривале перебування в автомобілі без провітрювання та кондиціювання.
- це особливо небезпечно для дітей та осіб літнього віку, а також собак, що, на відміну від здорових дорослих, мають обмеженішу можливість щодо терморегуляції;
- вживання ліків, що підвищують ризик теплового удару в спекотну пору, а саме, - антигістамінні препарати (при алергії), діуретики (при підвищеному тиску або набряку ніг), проносні засоби (приймаються для зняття закреп), блокатори кальцієвих каналів (лікування артеріального тиску), судинозвужувальні, трициклічні антидепресанти, антипсихотичні засоби, ліки від хвороби Паркінсона, деякі препарати для лікування діареї.

Перебуваючи під відкритим сонячним промінням у спекотний літній день, переважно в проміжку між 11 та 16 годинами, коли сонце найактивніше, ми ризикуємо отримати сонячний удар.

Дещо зменшує ризик перегрівання голови (мозку) волосся голови — внаслідок поглинання світла та теплорозсіювання. Відповідно, відсутність головного убору (світлих кольорів) збільшує ризик отримати сонячний удар. Подібно лисина також збільшує ризик негативного впливу прямого сонячного випромінювання. Небезпеку може становити і перебування на пляжі під парасолями, що не мають необхідного захисту від сонячного випромінювання, наприклад, алюмінізованого захисного шару на тканині.

Під дією сонячного проміння чи тепла спочатку настає перегрівання.
Ознаки перегрівання:

- головний біль;
- слабкість;
- інтенсивне виділення поту;

- слабкий частий пульс;
- нудота, блювання;
- відчуття спраги;
- м'язеві судоми;
- бліда, холодна шкіра.

Зазвичай при перегріванні симптоми можуть минути за 30 хвилин, якщо переміститися в прохолодне місце, випити води, помити прохолодною водою обличчя та комірцеву ділянку ший. Якщо руки стали холодними, можна випити теплого чаю.

Якщо вчасно не зауважити негативний вплив сонячного випромінювання чи тепла на організм та ігнорувати ознаки перегрівання, може наступити сонячний або тепловий удар – загрозливий для здоров'я стан, що потребує надання допомоги. Тому необхідно чітко розуміти перші ознаки сонячного (теплого) удару.

Ознаки сонячного (теплого) удару:

- підвищення температури тіла понад 39,5 – 40 градусів С;
- прискорене серцебиття, пульс 100-130 і вище ударів на хвилину;
- запаморочення чи втрата свідомості, у деяких випадках можлива поява марень, галюцинацій;
- можливі м'язові судоми;
- шкіра гаряча, червона, суха або волога шкіра.

Перша допомога при сонячному ударі:

- перейти чи перенести особу, що має ознаки перегрівання та початкові симптоми розвитку теплового (сонячного) удару, у прохолодне місце, що добре вентильється, – у затінок або приміщення;
- зняти зайвий одяг, особливо послабити тугі речі: пояс, зав'язки, бюстгальтер, хустинки тощо;
- якщо особа зомліла, варто розмістити її лежачи, акуратно дещо піднявши ноги;

- якщо постраждалий у свідомості, дати попити прохолодної води. Оскільки, потіючи, людське тіло втрачає багато солей, варто дати для пиття мінеральну воду, сольові розчини для спортсменів, розчини для відновлення водно-сольової рівноваги (регідратаційні розчини).

У випадку холодних рук, загальної блідості шкіри – дати теплого чаю.

- помити обличчя, комірцеву ділянку шиї прохолодною водою;
- прикласти вологий рушник до голови, шиї, у пахову й пахвинну ділянку (зони, де великі судини розташовані близько до поверхні шкіри);
- прийняти прохолодний душ;
- включити холодний фен, кондиціонування кімнати чи автомобіля.

При сонячному ударі необхідно звернутися до лікаря:

- якщо ознаки перегрівання не минули за 30 хвилин перебування в прохолодному місці та наданні першої допомоги;
- якщо піт перестав виділятися, попри високу температуру;
- якщо температура тіла досягла 39-40°C;
- прискорене дихання, наприклад, 20-30 вдихів на хвилину;
- відчуття порушення координації тіла;
- судоми м'язів ніг;
- непритомність.

Профілактика сонячного та теплового удару:

- влітку одягати світлий легкий одяг із натуральних тканин (льон, бавовна), що не тисне, а, навпаки, легко провітрюється;
- носити на голові світлі капелюхи від сонця з широкими крисами;
- уникати фізичної праці на сонці;
- у спекотний день не перебувати тривало (понад 30 хвилин) під впливом прямих сонячних променів від 11 до 16 години;
- часто провітрювати приміщення, вчасно вмикати кондиціонер, користуватися фенами з холодним струменем повітря;
- не паркувати автомобіль на сонці;
- пити багато води;

- пити сольові розчини ще до появи сильного відчуття спраги, наприклад, напої для спортсменів, велосипедистів, що містять необхідні мікроелементи;
- уникати напоїв, що містять алкоголь та кофеїн;
- приймати прохолодний душ.

Діти, літні люди та особи з хронічними захворюваннями, надмірною вагою більш схильні перегрітися в спеку й отримати тепловий (сонячний) удар. Тому, особливо цій групі осіб, важливо знати як вберегтися від сонячних ударів у літню спеку: уникати тривалих прогулянок у спекотну сонячну погоду; носити головний убір зі світлого матеріалу, який сильніше відбиває сонячне світло; уникати надмірної активності й роботи у спекотні дні; споживати достатню кількість рідини, щоб запобігти зневодненню.

4.2 Проведення інструктажів з охорони праці

Одним із обов'язків роботодавця є забезпечення проведення інструктажів з охорони праці на підприємстві. Згідно Закону України «Про охорону праці» працівники під час прийняття на роботу та протягом роботи мають проходити інструктаж з питань охорони праці. Якщо працівник не пройшов інструктаж, його не допускають до роботи.

За характером і часом проведення інструктажі з питань охорони праці поділяються на вступний, первинний, повторний, позаплановий та цільовий.

Вступний інструктаж проводиться спеціалістом служби охорони праці або іншим фахівцем відповідно до наказу (розпорядження) по підприємству, який в установленому Типовим положенням порядку пройшов навчання і перевірку знань з питань охорони праці.

Вступний інструктаж проводиться в кабінеті охорони праці або в приміщенні, що спеціально для цього обладнано, з використанням сучасних технічних засобів навчання, навчальних та наочних посібників за програмою, розробленою службою охорони праці з урахуванням особливостей виробництва. Програма та тривалість інструктажу затверджуються керівником підприємства.

Запис про проведення вступного інструктажу робиться в журналі реєстрації вступного інструктажу з питань охорони праці (додаток 5 Типового положення), який зберігається службою охорони праці або працівником, що відповідає за проведення вступного інструктажу, а також у наказі про прийняття працівника на роботу.

Вступний інструктаж проводиться:

- з усіма працівниками, яких приймають на постійну або тимчасову роботу, незалежно від освіти, стажу роботи та посади;
- з працівниками інших організацій, які прибули на підприємство і беруть безпосередню участь у виробничому процесі або виконують інші роботи для підприємства;
- з учнями та студентами, які прибули на підприємство для проходження виробничої практики;
- у разі екскурсії на підприємство;
- з усіма вихованцями, учнями, студентами та іншими особами, які навчаються в середніх, позашкільних, професійно-технічних, вищих закладах освіти при оформленні або зарахуванні до закладу освіти.

Повторний інструктаж проводиться з працівниками на робочому місці в терміни, визначені відповідними чинними галузевими нормативними актами або керівником підприємства з урахуванням конкретних умов праці, але не рідше:

- на роботах з підвищеною небезпекою — 1 раз на три місяці;
- для решти робіт — 1 раз на шість місяців.

Позаплановий інструктаж проводиться з працівниками на робочому місці або в кабінеті охорони праці:

- при введенні в дію нових або переглянутих нормативно-правових актів з охорони праці, а також при внесенні змін та доповнень до них;
- при зміні технологічного процесу, або модернізації устаткування, приладів та інструментів, вихідної сировини, матеріалів та інших факторів, що впливають на стан охорони праці;

- при порушеннях працівниками вимог нормативно-правових актів з охорони праці, що призвели до травм, аварій, пожеж тощо;
- при перерві в роботі виконавця робіт більш ніж на 30 календарних днів — для робіт з підвищеною небезпекою, а для решти робіт — понад 60 днів.

Позаплановий інструктаж з учнями, студентами, курсантами, слухачами проводиться під час проведення трудового і професійного навчання при порушеннях ними вимог нормативно — правових актів з охорони праці, що можуть призвести або призвели до травм, аварій, пожеж тощо.

Позаплановий інструктаж може проводитись індивідуально з окремим працівником або з групою працівників одного фаху. Обсяг і зміст позапланового інструктажу визначаються в кожному окремому випадку залежно від причин і обставин, що спричинили потребу його проведення.

Цільовий інструктаж проводиться з працівниками:

- при ліквідації аварії або стихійного лиха;
- при проведенні робіт, на які відповідно до законодавства оформлюються наряд-допуск, наказ або розпорядження.

Цільовий інструктаж проводиться індивідуально з окремим працівником або з групою працівників. Обсяг і зміст цільового інструктажу визначаються залежно від виду робіт, що виконуватимуться.

Первинний, повторний, позаплановий і цільовий інструктажі проводить безпосередній керівник робіт (начальник структурного підрозділу, майстер) або фізична особа, яка використовує найману працю. Ці інструктажі завершуються перевіркою знань у вигляді усного опитування або за допомогою технічних засобів, а також перевіркою набутих навичок безпечних методів праці, особою, яка проводила інструктаж.

При незадовільних результатах перевірки знань, умінь і навичок щодо безпечного виконання робіт після первинного, повторного чи позапланового інструктажів протягом 10 днів додатково проводяться інструктаж і повторна перевірка знань. При незадовільних результатах перевірки знань після цільового

інструктажу допуск до виконання робіт не надається. Повторна перевірка знань при цьому не дозволяється.

Про проведення первинного, повторного, позапланового та цільового інструктажів та їх допуск до роботи, особа, яка проводила інструктаж, уносить запис до журналу реєстрації інструктажів з питань охорони праці на робочому місці. Сторінки журналу реєстрації інструктажів повинні бути пронумеровані, прошнуровані і скріплені печаткою.

У разі виконання робіт, що потребують оформлення наряду-допуску, цільовий інструктаж реєструється в цьому наряді-допуску, а в журналі реєстрації інструктажів не обов'язково.

Перелік професій та посад працівників, які звільняються від повторного інструктажу, затверджується роботодавцем. До цього переліку можуть бути зараховані працівники, участь у виробничому процесі яких не пов'язана з безпосереднім обслуговуванням об'єктів, машин, механізмів, устаткування; застосуванням приладів та інструментів, збереженням або переробкою сировини, матеріалів тощо.

ВИСНОВКИ

ТОВ «Видавництво «Навчальна книга – Богдан» здійснює свою роботу на книжковому ринку вже 27 років. На даний час воно входить до п'яти найбільших видавництв України. Проведений аналіз фінансово-економічних результатів діяльності ТОВ «Видавництво Богдан» за період 2022-2023 рр. дав можливість виявити зростання чистого доходу від реалізації продукції на 51 млн. 927 тис. грн., що складає 111,7%. Поряд з вище зазначеною динамікою чистого доходу досліджуваний період відзначався зростанням величини собівартості реалізованої продукції на 40 млн. 155 тис. грн., або на 150,4%.

Валовий прибуток ТОВ «Видавництво Богдан» збільшився на 11млн. 772 тис. грн., або на 59,5%. Внаслідок динаміки вище описаних показників прибуток від операційної діяльності збільшився на 3 млн. 329 тис. грн., або на 122,5%, що є позитивним. Прибуток до оподаткування був на такому рівні, а зростання чистого фінансового результату (прибутку) ТОВ «Видавництво Богдан» становило два мільйони 717 тис. грн., або 122,0%. Отже, у звітному періоді видавництво змогло досягнути суттєвого нарощування обсягів чистого доходу від реалізації продукції, робіт, послуг, а також показників прибутку, що говорить про покращення результатів його роботи.

Протягом 2021-2023 рр. році спостерігалось стале зростання вартості оборотних активів ТОВ «Видавництво Богдан». Так, у 2022 році їх вартість збільшилася на 8,0%, а у 2023 році – на 8,7%. У той же час сума необоротних активів стабільно зменшувалася. Для ТОВ «Видавництво Богдан» протягом 2021-2024 рр. загалом була характерна тенденція до спаду середньооблікової чисельності працівників та різкого зростання річного обсягу виробітку друкарської продукції одним працівником.

Коефіцієнт зношення основних фондів протягом 2022-2023 років зростав, а коефіцієнт придатності – зменшувався. У 2023 році перебував на досить низькому рівні становив лише 0,18. Враховуючи вище наведене, робимо

висновок про необхідність покращення технічного стану досліджуваного підприємства, що сприятиме збільшенню його виробничого потенціалу.

Показники рентабельності основних фондів ТОВ «Видавництво Богдан» у 2022-2023 роках знаходилися на досить високому рівні, причому у 2023 році спостерігався їх подальший приріст, що є позитивним.

Щодо показника фондоозброєності праці ТОВ «Видавництво Богдан», то він у 2023 році дещо знизився до рівня 2022 року. На це вплинуло падіння залишкової вартість основних засобів, у той час як чисельність персоналу за вказаний період не змінилася. Суттєве нарощування обсягів виробництва продукції ТОВ «Видавництво Богдан» та зменшення залишкової вартості його основних фондів у 2023 році зумовило різке збільшення фондівіддачі та зменшення фондомісткості продукції, що є позитивним і говорить про зростання рівня ефективності використання основних фондів товариства.

Рентабельність оборотного капіталу підприємства у досліджуваному періоді була додатньою, й у 2023 році вона зросла, що є позитивною тенденцією і говорить про покращення використання потенціалу оборотних активів підприємства. Тривалість одного обороту (у днях) оборотного капіталу зменшилася на 59,89 дні, що говорить про прискорення його оборотності.

Пропонуємо здійснити впровадження штучного інтелекту у діяльності ТОВ «Видавництво «Богдан» як напрям зростання його виробничого потенціалу. Впровадження ІІІ у діяльності ТОВ «Видавництво Богдан» планується здійснювати у таких сферах як генерація і редагування контенту, аналітика, маркетинг, дизайн та верстка продукції, що дасть змогу забезпечити випуск високоякісної конкурентоспроможної продукції та досягнути економії витрат.

Задля нарощування виробничого потенціалу ТОВ «Видавництво Богдан» пропонуємо реалізувати проєкт придбання нового виробничого обладнання, враховуючи те, що на даний час простежується досить високий рівень зношення основних фондів даного підприємства. Закупівля та введення в дію нового обладнання дозволить забезпечити підвищення продуктивності поліграфічного виробництва, а також покращить якість випущеної продукції.

Затрати на здійснення даного проєкту становлять 1344,0 тис. грн. Результати оцінювання віддачі капітальних вкладень ТОВ «Видавництво Богдан» у проєкт оновлення виробничого обладнання засвідчили, що цей проєкт може бути реалізований досліджуваним товариством, про що говорять: додатне значення чистої теперішньої вартості - 559,2 тис. грн., значення індексу прибутковості 1,42 (перевищує 1), простий термін окупності проєкту 2 роки 1 місяць, а дисконтований – біля 3 років, що знаходяться у прийнятних для підприємства межах..

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Причепа І. В., Майборода Т. В. Виробничий потенціал: сутність і значення для економічного розвитку промислових підприємств. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/mn/mn2021/paper/viewFile/11192/9284>
2. Лісовенкова І. М. Виробничий потенціал підприємства: методологічні підходи. URL: https://ev.nmu.org.ua/index.php/uk/archive?arh_article=549
3. Петрович Й. М., Прокопишин-Рашкевич Л. М. Сучасні аспекти управління виробничим потенціалом промислових підприємств. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми економіки та управління». Т4. 2020. №1. С. 188-194.
4. Квасницька Р., Тарасюк М. Структуризація потенціалу підприємства. *Вісник КНТЕУ*. 2017. № 1. С. 73-82.
5. Жук Є. О. Виробничий потенціал як фактор розвитку підприємства за умов невизначеності. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2014. № 3(3). С. 207-211. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_3%283%29_46
6. Олійник Т. І., Косенко А. О. Управління виробничим потенціалом підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. №11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8352>
7. Ареф'єва О.В., Вовк О.М., Соборайчук Т.Ю. Управління ефективністю використання виробничого потенціалу транспортного підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 24. с. 85-90.
8. Гончар М.Ф., Холявка Л.Ю. Особливості управління виробничим потенціалом промислового підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. Вип. 22.9. С. 179-184.
9. Михайленко О.В., Скопенко Н.С. Теоретичні аспекти формування виробничого потенціалу АПК. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 3 (117). С.74-79.

10. Кузнецова Т.В., Красовська Ю.В., Подлевська О.М. Управління потенціалом підприємства: Навчальний посібник: Рівне. НУВГП. 2017. 196 с.
11. Машлій Г., Баляс І. Елементи системи управління виробничим потенціалом підприємства та напрями покращення його використання / Матеріали науково-практичної конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному та локальному вимірах»: зб. тез доповідей, 03 листопада 2023 р./за заг. ред. О.В. Панухник. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2023. с. 20-21.
12. Карась Ю.М. Теоретичний зміст поняття «виробничий потенціал» аграрного підприємства. *Економіка та суспільство*. Вип. 46. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2032/1961>.
13. Никитюк Р. І., Машлій Г. Б. Вплив цифровізації на розвиток бізнесу / Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах»: зб. тез доповідей, 20 травня 2025 р. ФОП Паляниця В.А., 2025. С. 23-24.
14. Машлій Г.Б., Пальцан М.М. Напрями забезпечення ефективності операційної діяльності підприємства в сучасних умовах господарювання. Шістдесяті економіко-правові дискусії / Матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Львів, 27 жовтня 2021 р.). Львів, 2021. С. 12-14.
15. Цифровий друк і сучасні технології у книговидавництві. URL: <https://takibook.od.ua/blog/cifrovij-druk>
16. Роль штучного інтелекту у видавничо-поліграфічній галузі. URL: <https://openarchive.nure.ua/server/api/core/bitstreams/4551c984-5430-4f60-811b-0534e991cff0/content>
17. Штучний інтелект у видавничій справі. Як ШІ змінює змінює друк книг. URL: <https://huss.com.ua/shtuchniy-intelekt-u-vidavnichiy-spravi-yak-shi-zminyue-druk-knig/>

18. Машлій Г., Мосій О., Пельчер М. Дослідження управлінських аспектів використання штучного інтелекту. *Галицький економічний вісник*. Т. : ТНТУ. 2019. Том 57. № 2. С. 80–89.
19. Шабатура Т.С., Петренко О.П. Експортний потенціал підприємств агропродовольчого сектору України. *Приазовський економічний вісник*. Вип. 2(13). С. 195-201. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/2_13_uk/33.pdf.
20. Галушак О., Галушак М., Машлій Г. Цифровізація в Україні: еволюційні перетворення. *Галицький економічний вісник*. 2023. Том 81. № 2. С. 155-163. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/41209>
21. Швайка Л.А., Сеньківський В.М., Мельников О.В. Економічний розвиток видавничо-поліграфічної галузі України: дослідження сутності, показників, факторів і результатів. *Наукові записки*. 2012. № 4(41). С. 95–102.
22. Буряк С. Книговидавнича діяльність сучасної України: стан, тенденції та перспективи розвитку. *Вісник книжкової палати України*. 2021. № 1. С. 10–21. URL: <http://visnyk.ukrbook.net/article/view/255741>
23. Машлій Г.Б., Балаєв В. Інноваційний розвиток економічних систем в умовах цифрової економіки/ Тези доповідей IV міжнародної науково-практичної конференції учених та студентів «Цифрова економіка як фактор інновацій та сталого розвитку суспільства» / Тернопіль: Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя (м. Тернопіль, 7-8 грудня 2023 р.), 2023. С. 151-152.
24. Воронкова Т.Є., Вовкодав А.Ю. Діагностика виробничого потенціалу підприємства. *Економічний простір*. №160. С. 51-54. URL: <http://www.prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/654/636>.
25. Маринич І. А., Кадилович Н. Р. Наукові підходи до формування потенціалу підприємства. *Наук. вісн. Нац. лісотехн. ун-ту України* : зб. наук.-техн. пр. Львів, 2010. Вип. 2015. С. 220-223.
26. Кирич Н.Б., Мосій О.Б., Машлій Г.Б., Горбатюк В.В. Зміни управлінських процесів в організаціях, викликані війною в Україні. *Економічний простір*.

Збірник наукових праць. 2024. № 190. С.311-315. URL: <http://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1505>

27. Буга Н.Ю., Щур Д. А. Можливості використання штучного інтелекту в маркетинговій діяльності. *Економіка та суспільство*. 2024. Випуск №68. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-65>

28. Скриньковський Р. М. Діагностика фінансового, виробничого, трудового, соціально-економічного та інноваційно-інвестиційного потенціалів і аналіз потенційних ризиків підприємства в умовах невизначеності. *Проблеми економіки*. 2015. №2. С. 186-193. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2015_2_28

29. Палига Є.М., Босак І.П. Сучасні тенденції функціонування підприємств видавничо-поліграфічної галузі та альтернативи їх розвитку. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія «Економіка». 2016. Випуск 1(47). Т. 2. С. 285–290.